

DR. FELDMÁJER PÉTER MAZSIHISZ-ELNÖK

Nyugalom

„Háskivenu Hásém Elajkenu löso-lajm.” E szavakkal sóvárgunk a nyugalom iránt esti imánkban, de nyugalomunkat, az egész magyarországi zsidóságot az elmúlt majd két évben megmérgezte az a pénzügyi alapokon álló vita, amelyet nem a Szövetségünkhöz tartozó zsidó csoportok kezdeményeztek annak érdekében, hogy függetlenül a tevékenységüktől, minél nagyobb összegekhez jussanak.

Ebből a célból semmilyen eszköz felhasználásától nem riadtak vissza, a nyomásgyakorlás legváltozatosabb formáit vetették be.

A kiobbantott vitával alapot szolgáltatott a szélsőjobb által gyakran hangoztatott vádakra, hogy a zsidóságot csak az anyagiak érdeklik, és az ezen való marakodás köti le az energiáit.

Hitközségeink feladatai rendkívül sokrétűek, ránk hárul a teljes zsidó infrastruktúra fenntartása, a vallásos zsidó élet megőrzése és fejlesztése. Ezt az Örökkévalónak tetsző munkát csak nyugodt légkörben lehet végezni.

A másik két – a törvény által egyháznak minősített – zsidó csoporttal kötött megállapodás súlyos anyagi

terheket ró ránk, de lezárja ezt az áldatlan vitát, és lehetőséget ad arra, hogy fő feladatunkra koncentráljunk.

Ezernyi dolga van zsinagógáinknak, iskoláinknak, szociális gondozóhálózatunknak. Ezeket kell most kevesebb pénzből változtatlan vagy még jobb színvonalon működtetnünk.

A kényszerű és egyben ésszerű kompromisszum szülte azt a megállapodást, amely a Mazsihisz Közgyűlésének jóváhagyására vár.

Ezzel lezárul az a majd két éves lázas állapot, amely keserű vitákat generált a Mazsihiszen belül és az egész zsidó közösségekben.

A májusi választási folyamat, majd az azt követő tárgyalássorozat a végéhez ért.

Tudom, hogy azok a kiváló és elkötelezett hittestvéreink, akiknek nem sikerült az általuk áhított pozíciót megszerezni, szeretnének revansot venni. Erre lehetőségük is lesz, hiszen a demokratikus szabályok betartásával minden tisztségviselőjét határozott időtartamra, négy évre választja a közösség, és a küldöttek, a választók minden tisztújításkor véleményt mondhatnak a vezetők tevékenységéről.

Addig is együtt kell dolgoznunk mindannyiunknak, azoknak, akik megkaptuk a többség bizalmát, és azoknak, akik személyes kvalitásaiknál fogva megérdemelték volna a győzelmet, de mégsem kaptak többséget, mert egy tisztséget egyszerre csak egy ember tölthet be.

A megállapodás jóváhagyása elhozhatja a vágyott nyugalmat, a nyugodt, takarékos, tervezhető jövőt, elutasítása pedig a káoszt és az anyagi ellehetetlenülést.

Hiszek abban, hogy a Mazsihisz Közgyűlése – elfogadva a vezetőség ajánlását – csakúgy, mint az elmúlt több mint két évtizedben, most is felismeri az itt és most parancsát, a magyarországi zsidóság érdekeit, és bölcs döntést hozva jóváhagyja a szerződést.

Tessenek megszavazni...

Kockázta, „népszerűségem” maradványát s a szervezeten belül megszerzett „ellenzéki” pozícióm egyediségét, arra agítalom a Mazsihisz küldöttgyűlésének képviselőit, támogassák a járadékfelosztási tárgyalásokon kialakított forrásátadási megállapodás aláírását.

Felhívásom azért ennyire egyértelmű, mert az elmúlt hónapok során lehetőségem volt több tárgyalóféllel is informális beszélgetéseket folytatni, és nyomon követni a tárgyalások alakulását. Meggyőződésem szerint a tárgyalási folyamatot a Megállapodás aláírásával sürgősen le kell zárni. Ellenkező eset nincs, illetve ha van, akkor az a jelenleginél sokszorosan méltánytalanabb helyzetbe fogja a Mazsihiszt sodorni. A majd egyéves, gyakorta durva, számomra esetenként elképesztő hangnemű tárgyalások kizárólag a Megállapodás aláírásával zárhatók le (a Megállapodás szövege a Mazsihisz honlapján megtalálható!). S bár álláspontomban ebben a kérdésben határozott, szükségesnek tartom jelezni, a tárgyalássorozat vezetésével, annak folyamatával közel sem vagyok elégedett.

Még akkor sem, ha a *Feldmájer* elnök és *Zoltai* ügyvezető igazgató kettőse által vezetett tárgyalásokon a Mazsihisz álláspontja egy kérdésben mindvégig következetes és pragmatikus volt: képviselőink ragaszkodtak a Magyar Kormány Kormányával 1999-ben megkötött, ún. örökjáradékra vonatkozó megállapodás változathatatlanságához. A végleges megállapodás ezt a kizárólagos célt teljesíti. S ennek nem kizárólag aktuális hozadéka van: a Mazsihisz működésére hosszú távon pozitív hatással lehet. Nem teremtődött ugyanis precedens arra vonatkozóan, hogy az örökjáradéki szerződést egyoldalúan lehet módosítani. Így sem Magyarország jelenlegi, sem bármely későbbi kormánya nem tud majd hivatkozni a szerződés módosíthatóságának gyakorlatára. Ezt komoly eredménynek tartom.

Mégis sokan jelezték felém rossz érzésüket a megállapodás folyamatával és eredményével kapcsolatban. Ugyanis a tárgyalások vezetésekor találnunk kellett volna olyan szövetséget, vagy legalábbis olyan tárgyalófelet, akivel bizonyos rész kérdésekben képesek vagyunk közösen fellépni, vagy legalább bizonyos részterületeken együttműködni. Ezzel szemben a tárgyalás majd egy éve alatt sikerült olyan pozícióba navigálni a Mazsihiszt, ahol felégettünk magunk körül szinte minden kapcsolatot, leromboltunk minden hidat. Ez pedig ellehetetlenített mindent, ami az értelmes párbeszéd folytatását lehetővé tette volna akár a részt vevő hitközségekkel, akár a Kormány képviselőjével, vagy akár a zsidó közösségekben egyre fontosabb szerepet betöltő civil szférával. Egy szál magunk maradtunk. Formális és informális támogatás nélkül kellett a tárgyalásokat magá-

nyosan – így már ténylegesen – végigküzdeni. Vagyis tárgyalási stratégiánk hibás volt, s ennek súlyos következményei már most láthatók. Járadéki forrásaink pozitív közéleti hozadék nélkül majdnem 25%-kal csökkennek. Mintegy négyszázmillió forint kerül át más hitközségekhez, s közben sem funkció-, sem feladatmegosztásról egy szó sem esik. Nincs követelmény, nincs elvárás, hiányzik minden, ami képes lenne a négyszázmillió hiányát legalább részben ellensúlyozni. Érdemes belegondolni: más tárgyalási stratégiával a négyszázmillió forint mekkora erőt képviselhetett volna. Négyszázmillió forint átadása – helyes tárgyalásokkal – olyan partneri kapcsolatok kiépítését katalizálhatta volna, melyek a magyarországi zsidóság fejlődését akár évtizedekre képesek lettek volna meghatározni. Ennek elmaradását súlyos hibának tartom.

Milyen felhatalmazással tárgyaltak a Mazsihisz képviselői? – kérdezték tőlem sokan. Volt-e felhatalmazásuk ennek a megállapodásnak az előkészítésére? A válaszom – talán többeket majd meglep: vezetőink megfelelő felhatalmazással tárgyaltak. Formálisan ugyanis Feldmájer elnök és Zoltai ügyvezető igazgató felhatalmazását a Mazsihisz Közgyűlése e tisztségviselők megválasztásakor megadta. A Közgyűlés akkor döntött, s döntése determinálta: a Mazsihisz működését érintő kérdésekben a képviselőlet a megválasztott személyek fogják adni. Ez akkor is igaz, ha a Mazsihisz vezetői is az igazi munkájuk sokszor inkább formális, és gyakorta csak az események követésében, azok utólagos véleményezésében merül ki. Feldmájer és Zoltai urak tehát közgyűlési felhatalmazással tárgyalnak, ám a tárgyalások eredményeként előkészített megállapodást – helyesen – már nem írták alá. Azt a 2012. február 19-i Közgyűlés hatáskörében hagyta. Mert oda való. Valójában a Közgyűlés támogató döntésének ma nincs reális alternatívája. Örvendjünk, hogy az örökjáradéki szerződés változathatatlanságát megőrzve a forrásátadási megállapodás létezése ténynek, örvendjünk, hogy talán vége szakadhat a zsidó hitközségek közötti, mindent és mindenkit lejáratozó veszekedéssorozatnak. S e feletti – semmiképpen sem felhőtlen – örömmünkben a Közgyűlésen szavazzuk meg a Megállapodás aláírását.

S ha bárki az alternatívát keresi ebben az ügyben, létezik az is. De ez az alternatíva legközelebb a vezető tisztségviselők újraválasztásán kerülhet terítékre – legyen az rendkívüli vagy éppen soron következő időpontban. A forráselosztási megállapodás folyamatának és eredményének minősítését a vezető tisztségviselőkre leadandó vagy éppen nem leadandó szavazatokkal lehet és kell majd kifejezni.

Heisler András,
a Mazsihisz vezetőségének tagja

Gyász

6. oldal

Vezetőségi ülések

BZSH

A Budapesti Zsidó Hitközség február 9-i előjárósági ülésén értékelték azt a megállapodást, amelyet a Mazsihisz vezetői parafáltak az EMIH és az Ortodox Hitközség részére történő forrásátadásról.

Streit Sándor BZSH-elnök beszámolt a tárgyalások menetéről, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató ismertette a megállapodással kapcsolatos tudnivalókat és a várható gazdasági következményeket. A vitában az előjáróság jelen lévő tagjainak túlnyomó többsége hozzászólt, majd egyhangúlag támogatták, hogy a BZSH Közgyűlése javasolja a Mazsihisznek a szerződés jóváhagyását.

Streit Sándor – aki december óta személyesen látja el a Kozma utcai temető működésének felügyeletét – beszélt az utóbbi hónapokban történt pozitív változásokról, továbbá a BZSH-nak jelentős kárt okozó bűncselekmények rendőrségi nyomozása azon részéről, amelyek megismerése nem sérti a nyomozás érdekeit.

Az ülésen elhangzott, hogy elkészült az új egyházi törvény alapján a BZSH önálló jogi személyként való bejegyzési kérelme.

Mazsihisz

A vezetőség megvitatta az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközséggel és a Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközséggel január 31-én parafált megállapodást.

Az ülésen részt vett Deutsch Róbert főrabbi, a Mazsihisz Rabbistület-

tének vezetője is. A vitában a jelenlévő tagok mindegyike részletesen kifejtette véleményét, és a megszületett döntés szerint javasolják a Mazsihisz február 19-ére összehívott Közgyűlésének, hogy a megállapodást ratifikálja, vagyis hagyja jóvá.

Mipné dárché sálom

A cím magyar fordítása: a békeség kedvéért. Hagyományunk talán leggyakrabban aktualizált mondata, de mindenképpen az okos kompromisszumok kulcsa. Nincs ez másképp ezúttal sem, amikor órák válsztanak el a két másik, ismét egyházként bejegyzett zsidó csoporttal kötött megállapodás közgyűlések általi jóváhagyásától.

Kompromisszumról szölvünk. Folytassuk az érdekekkel. Kinek az érdeke, hogy legyen kóser hús, tej, vaj, sajt, étterem stb.? Mindannyiunké! Ezeket az igényeket évtizedek óta a Dob utca elégtí ki Magyarországon.

Kinek az érdeke, hogy a nem a „történelmi egyházunk” által kezdett áldatlan viták helyét valamiféle szellemi együttműködés váltsa fel azzal a szervezettel, amelyiknek működési elvén ugyan lehetne vitatkozni, de pozitív cselekedetein nem? Könyvkiadás, hetiszakaszok magyarázatainak heti terjesztése és így tovább – de figyeljünk arra az egyre, pontosabban egyetlenegyre, ami bennünket a többiekkel összeköt: a Tórára!

Reméljük, közeleg az idő, amikor mindannyian egy asztalnál foglalunk helyet, s mondjuk, zsolnárokat énekelünk. És felhangzik, és időszerűen,

és szívből jövően az ismert dal: Hiné má tov umá náim sevet áchim gám jáchád – Mily szép, mily kellemes, amikor testvérek ülnek együtt!

MEGHÍVÓ

a Budapesti Zsidó Hitközség
rendkívüli közgyűlésére 2012. február 16.
(csütörtök) 16 órára a Budapest VII., Síp u. 12. sz.
II. emeleti Dísztermébe

Nyitóima

Napirend:

1. Javaslat a Mazsihisz közgyűlésének az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközséggel parafált forrásátadási megállapodásának jóváhagyására, a Mazsihisz 2012. évi költségvetésének ezzel kapcsolatos módosítására.
2. Javaslat a Mazsihisz közgyűlésének a Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközséggel parafált járadék szerződés-módosítási megállapodásának jóváhagyására, a Mazsihisz 2012. évi költségvetésének ezzel kapcsolatos módosítására.
3. Egyéb ügyek.

Záróima

Megjelenésére feltétlenül számítunk.

Hittestvéri üdvözléssel:

Streit Sándor
elnök

Zoltai Gusztáv
ügyvezető igazgató

MEGHÍVÓ

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének
rendkívüli közgyűlésére 2012. február 19. (vasárnap)
10 órára a Budapest VII., Síp u. 12. sz.
II. emeleti Dísztermébe

Nyitóima

Napirend:

1. Az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközséggel parafált forrásátadási megállapodás jóváhagyása, a Mazsihisz 2012. évi költségvetésének ezzel kapcsolatos módosítása.
2. A Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközséggel parafált járadék szerződés-módosítási megállapodás jóváhagyása, a Mazsihisz 2012. évi költségvetésének ezzel kapcsolatos módosítása.
3. Egyéb ügyek.

Záróima

Megjelenésére feltétlenül számítunk.

Hittestvéri üdvözléssel:

Dr. Feldmájer Péter
elnök

Zoltai Gusztáv
ügyvezető igazgató

Megemlékezés Auschwitz felszabadulásának évfordulóján

Páva utca

Ebben az évben az emlékezést a korábbi kellemes színházi helyszínben – vagonkiállításával egybekötve – a Holokauszt Emlékközpont Páva utcai épülete előtti térségen rendezték meg.

A jelenlévők pillantását, bárhol is álltak, szinte vonzotta a marhavagon, az élő mementó, amely a túlélőkben feleleveníti a felejthetlent, a középkorúakat elborzasztja, s még az iskolás gyerekek többsége számára is egyet jelent a nagyszülei, rokonságuk kiirtásához vezető út egyik eszközével.

Gordon Gábor, az Élet Menete Alapítvány vezetője tájékoztatást adott arról, hogy egy másik, korabeli vagon 2007 tavasza óta járja az országot, 46 városban közel százezer ember látta már az utazó múzeumot. Köszönetet mondott mindazoknak, akik tevőlegesen hozzájárultak ahhoz, hogy az emléknapra itt állhasson a szerelvény.

Része volt ebben többek között a MÁV-nak, az ideiglenes vasúti síneket építő MÁV FKG Kft.-nek, a tűzoltóságnak, a rendőrségnek, az Országos Villamos Távvezeték Zrt.-nek, a Vasúttörténeti Parknak, a Páva utcai Holokauszt Emlékközpontnak, a Mazsihisznes és a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumnak is.

Gordon Gábor üdvözölte *Ilan Mor*t, Izrael Államának magyarországi nagykövétét, *Dorit Nachum Zats* konzult, *Hagai Mei-Zahav* elsőbeosztottat, *Karin Olofsdotter* svéd, *Roman Kowalski* lengyel és *René Roudot* francia nagykövétet, *Timothy Betts* amerikai követnancsost, *Kristine Mars* és *Mézes Linda* politikai munkatársakat, *Ivan Darcsijevet*, az Oroszországi Föderáció Nagykövetségének első titkárárt, *Sonja Wintersbergert*, az ENSZ Bécsi Információs Központjának igazgatóját, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága közép-európai regionális képviselőjének vezetője, *Gottfried Köfner* megbízásából megjelent *Ambros Agnest*, *Fónagy Jánost*, a Nemzeti és Fejlesztési Minisztérium államtitkárárt, *Rétvári Bencét*, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium államtitkárárt és *Galik Gábor*t, az Egyházi, Nemzeti és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság kabinetfőnökét, *Komáromy Andrást*, a Külügyminisztérium Kulturális és Tudománydiplomáciai főosztályvezetőjét és *Miklós Annát*, a Miniszteri és Parlamenti Államtitkári Kabinet munkatársát, *Breuer Klára* kabinetfőnököt, *Bányai Lászlót* a Fővárosi képviselőt, az Osztrák Kulturális Fórum vezetőjét, *Rudolf Kuklovskyt*, a vágssellyei Maceva Polgári Társulás elnökét, *Schöner Alfréd* főrabbit, az ORZSE rektorát, *Totha Péter Joelt*, a Páva utcai zsinagóga vallási vezetőjét, *Gábor György* elnököt, a megjelent rabbikat, kántorokat, *Novák Ilonát*, az utazó vagonkiállítás megálmodóját, múzeum-pedagógust, aki az elmúlt napokban kapott Wallenberg-díjat.

Köszöntötte a Mazsók elnökét, *Szabó Györgyöt*, *Feldmájér Pétert* és *Streit Sándort*, a Mazsihisz és a BZSH elnökeit, *Zoltai Gusztáv* ügyvezető igazgatót, a Holokauszt Emlékközpont igazgatóját és munkatársait, *Czinder Antal*t, a Raoul Wallenberg Egyesület ügyvivőjét, *Sugar András* lelkészt a Hit Gyülekezete részéről, a zsidó oktatási intézmények tanulóit, a jelen lévő túlélőket.

A program első előadójaként *Gerendás Péter* énekelte el a 100 éves pályaudvar című dalt, majd *Kézdy György* színművész Radnótít szavalt.

Ilan Mor nagykövet szavait *Grosser Tamás* tolmácsolásával hallhattuk. „Itt és világszerte úgy kell nevelnünk a fiatalokat, hogy emlékezzenek, és ne felejtsek el a történeteket, hogy soha, de soha ne merüljön fel bennünk, hogy a békén, a megbékélésen, az egyetértésen és a szereteten kívül van más út. Értsék, hogy minden ember, nő, férfi és gyermek Isten képére teremtett”, mondta, majd később így folytatta: „Van-e szörnyűbb cselekedet a szisztematikusan, szervezett és előre kitervelt népirtásnál, Budapest, Debrecen, Szeged, Pápa, Vilniusban, Frankfurtban, Berlinben, Párizsban élő zsidók emberi jogainak semmibe

vételénél? Ide sorolhatnám Tunéziát, Líbiát és sok más, magyarországi és európai helyet is.

Bármennyire dühítően, felháborítóan hangzik is, a válasz: igen.

Van ennél szörnyűbb dolog is: véghezvinni azokat a szörnyű cselekedeteket abban a sötét korban, aztán pedig tagadni azokat, valamint megfosztani az áldozatokat, gyermekeiket és unokáikat a mély fájdalomhoz való joguktól.”

Elhangzott továbbá: „2012 számos jeles és fontos esemény emlékéve: hetven éve volt a wannseei konferencia, a »végső megoldás« kidolgozása, ötven éve az Eichmann-per, száz éve született Raoul Wallenberg és negyven évvel ezelőtt, 1972-ben gyilkolták meg az izraeli sportolót a müncheni olimpián.

Ezen emléknapok, amelyek tükrözik a szörnyű múltat és az összetett valóságot, a holokauszt tanulságait, nem tűntek el a világból nyomtalanul. Sőt, újabb értelmet kapnak, hisz az antiszemitizmus réme továbbra is felülíti förtelmes fejét.”

A nagykövet kihangsúlyozta: „Az új antiszemitizmus céljai egyértelműek, és csakis a következőket szolgálják:

– tagadni Izrael alapvető jogát ahhoz, hogy mint önálló állam létezzen;

– tagadni azt a történelmi kapcsolatot, amely a zsidó népet országához és Cion földjéhez köti;

– tagadni a zsidó nép önmeghatározáshoz való jogát egy saját szabad, független zsidó és demokratikus államban, amely antiszemitizmustól és üldözéstől mentes;

– tagadni azt a megszakíthatatlan kapcsolatot, amely Izrael Állama és a világszerte élő zsidó nép között fennáll;

– továbbra is tagadni a holokausztot.”

Végül Ilan Mor arra intett: „Az antiszemitizmus bármilyen formáját üldözni és elítélni nemcsak a politikusok feladata, hanem az egész társadalomé, a benne élő egyes csoportoké, valamint az egyéné egyaránt. Szélsőjobboldali, antiszemita gondolatok nem úgy törnek ránk, mint derült égből a villámcsapás. A társadalmon belül alakulnak

auschwitz-i léger, csupán pár ezer embert találtak ott a katonák. Ugyan ezeknek az embereknek véget ért a szenvedés, az örökös halálfelelemben való élet, de senki nem pótolhatta már gyermekeiket, szüleiket, házastársaikat, rokonaikat, barátait. Az államtitkár elmondta: az új magyar alaptörvény jól fogalmaz akkor, amikor elutasítja ezt a korszakot, nem tekinti a magyar demokratikus államtörténet részének, valamint kimondja, mindenkinek joga van az élethez, az emberi méltósághoz és az alapvető szabadságjogokhoz. Ezeket nem az állam adta, hanem veleszületett jogai az embereknek.

Világossá kell tennünk minden nemzedék számára, hogy a nemzetiszocializmus megjelenési formái soha többé nem lehetnek részei az emberiség történelmének, kötelességünk nekünk, demokratáknak azon fáradozni, hogy a szélsőséges kezdeményezések kialakulását még csírájában elfojtsuk.

Rétvári Bence szövegéről is, hogy egy évvel ezelőtt, a magyar uniós elnökség idején fogadták el az Európa Tanács következtetését a holokauszt és hasonló totalitárius diktatúrák megakadályozására.

Az államtitkár beszélt a gazdasági világválság hatásairól, az emberi elkeseredésről, amikor könnyebben tudják a problémákat egy-egy osztály vagy népcsoport ellen irányítani. Ilyenkor kiemelten nagy a politikusok felelőssége, hogy figyeljenek ezekre a folyamatokra, megakadályozzák az olyan megoldásokat, melyek embertelenek, és nem tisztelik az emberi méltóságot.

Rétvári fontosnak ítélte, hogy a svéd diplomata születésének 100. évfordulója alkalmából a kormány határozatot hozott arról, hogy Wallenberg-évvé nyilvánítja a 2012-es esztendőt, valamint Emlékbizottságot hoz létre, hogy tiszteljük e hős emberi nagysága előtt, megemlékezzünk mindazokról, akik vele összefogva vagy hozzá hasonlóan a zsarnoki rendszerek embertelenségéből életet mentettek. Ez az évforduló jó alkalom arra, hogy levonjuk a múlt tanulságait, s fényükben áttekintsük az aktuális emberi jogi,

Sokan az éhezés, betegségek vagy kínzóik keze által haltak meg.

Soha sem fogjuk megtudni, hogy mi mindent tehettek volna világunkért ezek a gyerekek.

A túlélők között pedig sokan túl összetörtek voltak ahhoz, hogy elmondják történetüket.

A mai napon ezeknek a történeteknek az elbeszélését kívánjuk elősegíteni.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete ezért folytatja a holokauszt örök érvényű tanulságának tanítását.

Ezért törekszünk arra, hogy előmozdítsuk a gyermekek jogainak és igényeinek érvényesülését – mindennap és mindenhol.

És ezért is idézzük fel ragyogó példaként az olyan nagy humanitáriusok emlékét, mint Raoul Wallenberg, akinek idén ünnepeljük születésének 100. évfordulóját.

Ma, amikor mindazokra emlékezzünk – fiatalokra és idősebbekre egyaránt –, akik odavesztek a holokauszt során, felszólítok minden nemzetet, hogy fajra, bőrszínre, nemre vagy vallási meggyőződésre való tekintet nélkül védelmezzék a legebezhetőbbeket.

A gyermekek különösen védtelességük az emberiség legrosszabbjainak cselekedetei ellen.

A legjobbat kell mutassuk abból, amit ez a világ nyújtani tud nekik.”

Ezután Gordon Gábor a színpadra kérte *Szita Szabolcsot*, s egyúttal bemutatta azokat a munkatársakat, akik a vagonban látható kiállítás rendezői voltak: *Hédi Fannit*, *Lászlak Ildikót* és *Klacsman Borbált*.

A Holokauszt Emlékközpont igazgatója egyebek mellett a magyarországi deportálások egyik debreceni túlélőjének Hajnali gyertyafény címmel megjelent emlékezését idézte fel. „1944 nyarán a vonatok egyetlen irányban haladtak. A sok száz kilométernyi alvó vágány, amelynek testét a rozsdá már szétrágtá, most új korszakra ébredt.

Még az ellentétes irányú sínpárok is megváltoztatták arcukat, hogy részt vehessenek a szerelvények reneszánszban.

A sínek között fekvő nehéz talpfák, amelyeket vaspántok szorítottak a földhöz, s kavicsréteg borult rájuk, fulladoztak az őket befedő moharéteg alatt. A vagonok zokogó koncertje az új tavasz érkezését próbálta tudt adni az emberiségnek, de nem illett bele a táj nyugalmas képébe, amely igyekezett megőrizni a világ teremtésekor kapott eredeti formáját.

A vonatok, mintha tűzhányók törnének ki, indultak útjukra. Minden mozdonyra legalább két szerelvényre való marhavagont kapcsoltak.”

S íme, itt van előttünk a szerelvényt megjelenítő VAGON. Talán nem véletlen, hogy a náci korszak egyik jelképe lett. Számos helynevet írtak deszkafalára: Auschwitz, Bor, Buchenwald, Dachau, Flossenbürg, Kamenec-Podolszkij, Leitmeritz, Majdanek, Mauthausen, Natzweiler, Neuengamme, Sachsenhausen-Oranienburg, Strasshof an der Nordbahn, Terezin – és sorolhatjuk a vesztőhelyeket hosszan tovább. A VAGON az embertelenség, a megalázottság, a halál szimbóluma. És azoké az embereké, akik mindezt kitalálták, megszerverték és bevezették.

Majd így folytatta: A mai világban is toboroznak öröket, vezényelnek kísérőket. Fizetnek feljelentőket, felszerelnek kommandósokat és hivatásos kínzókat. Attól sem rettennek vissza, hogy gyerekek kezébe fegyvert és löszert adjanak.

Akik emlékeznek a régi szörnyű vagonokra, embertársainkra, akiket rajtuk a gázhalálba, a kényszermunka megannyi válfajára szállítottak, azoknak is kötelességük van. Kötelességük, hogy felemeljék szavukat mindenféle új vagon ellen. És hogy bízzanak.

Szita Szabolcs gondolatait után *Forgács János* túlélőként, *Vadász Éva* az önkéntes vezetőjeként lobbantotta fel az emlékezés gyertyáit, Totha Péter Joel rabbi pedig elmondta a Kádís imát.

GJ

Előző hetiszakaszunk, Jitro lényege a Tízparancsolat volt, és az istenszolgálatra szánt oltár építésének parancsával végződött. Mostani szidránk (Mispátim, febr. 18.) inkább az emberről szól, az együttélés szabályait tárgyalja. Az elrendezés nem a véletlen műve, hanem tudatos hangsúlyozása annak, hogy az istenszolgálat és az emberi együttélés követelményei egyazon színjázi szellem megnyilvánulásai (Rási és Tóra Tömima 11. Mózes 21/1-hez).

Vallásunk kettős aranyzabálya, „szeresd az Örökkévalót, a te Istenedet” és „szeresd felebarátodat”, nem ismer fokozati, értékbeli különbséget. Feladatunk e kettőnek egységes megvalósítása.

Mispátim szakasza törvényekkel figyelmeztet bennünket az emberek iránti felelősségünk komolyságára. Ez nem véletlen, hiszen az emberi kapcsolatok a jó lehetőségek kihasználása mellett magukban hordozzák a diszharmonia végtelen, sokszor tragikus lehetőségét is. Ennek jó példája a Káin-Ábel történet. A testvére életét kioltó Káin a felelősséget felvető isteni kérdésre cinikus választ ad: hát őrzője vagyok én testvéremnek?

Hetiszakaszunk egyértelmű választ ad az ilyen jellegű kérdésekre is. Igen! Egymás életének, háborítatlanságának, becsületének és jogos érdekeinek őrizői vagyunk. A szidra arról szól, miképpen kell ennek megfelelnünk, hogyan kell a szándékosan elkövetett bűnt arányosan és igazságosan büntetni.

Törvénygyűjteményünk nyomatékosan foglalkozik az idegeneknek biztosított védelemmel, amely megtilt velük szemben minden elnyomást, gyűlölködést. Hermann Cohen, a modern zsidóság egyik legnagyobb gondolkodója a vallástörténetben alapvető fontosságúnak tartja az idegenvédelem törvényét, mivel az emberiség eszményét éppen az idegenben fedezi fel a Szentírás. Tegyük hozzá, a zsidóság történetében egészen az európai felvilágosodás koráig kell visszalapoznunk, míg annak legjobb képviselői a zsidóban is felfedezik az embert, akivel szemben alkalmazni kell az emberiség eszményeit. Addig csak az idegent látták benne.

Lessing Bölcs Náthánjával így mondatja ki ezt a felismerést: „előbb voltam ember, mint zsidó, s te előbb voltál ember, mint keresztény”. A zsidó mint „ember” külön probléma a felvilágosodás égboltja alatt. A nem zsidó mint „ember” a Biblia világában nem problematikus.

De visszatérve szidránkra: erre alapozva a Talmud még arra is ügyel, hogy a peres felek eljárás esetén még közvetett módon se lehessenek hatással a bíróra (Sávuot 31/a). Ha egyikük gazdagon felöltözve, a másik „hajléktalan” viseletben jelenik meg, addig ne tárgyalják ügyüket, míg nem kb. egyforma ruhában jelennek meg (uo.). A bíró számára teljes függetlenséget kell biztosítani, mert a méltatlan bíró ugyanolyan bűnforrás, mint a bálványimádás (Szánhedrin 7/b). Juda Bergmann találoán jegyezte meg: míg a régi görögök az ember külső szépségeidálja előtt hódoltak, a régi zsidók az ember benső szépségeit, a szív nemeségét preferálták.

Ráv

ki és terjednek el. Fontos megóvni Magyarországot attól, hogy ilyen gondolatok hassák át a politikai párbeszédet a társadalomban.”

A következő szónok Rétvári Bence államtitkár volt, aki szerint nincs talán még egy olyan csomópontja a gonoszágnak a második világháború alatt Európában, mint az auschwitz-i megsemmisítő tábor. Honfitársaink százezreit embertelenül hurcolták el otthonukból, sokan nem is tudták pontosan, hova viszik őket, és ott mi vár rájuk. Talán egy dolog volt közös mindegyikükben, bíztak abban, hogy egyszer vége lesz ennek a szörnyűségnek és túlélik. Sajnos az elhurcoltak többségének ez nem adatott meg. Mielőtt meggyilkolták volna őket, kényszermunkával abban a hiú reményben tartották a haláltábor lakóit, hogy van értelme a szenvedésnek, talán tényleg szabadok lehetnek. Nem lehettek, nem lettek szabadok, ahogy az auschwitz-i koncentrációs tábor kapujának cinikus felirata hirdette. 1945. január 27-én, amely napra ma is emlékezzünk, mikor végleg felszabadult az

kisebbségi kérdéseket, megszólítsuk a jövőt, a fiatalokat.

Az államtitkár szavait követően *Sonja Wintersberger*, az ENSZ Bécsi Információs Központjának igazgatója olvasta fel *Ban Ki Mun* ENSZ-főtitkár üzenetét.

„Másfél millió zsidó gyermek hunyt el a holokauszt során a náci és támogatóik kínzásainak következtében.

Meggyilkolták nem zsidó gyermekek tízezreit is. Köztük sérülteket ugyanúgy, mint roma és szinti gyerekeket.

Mindannyian annak a gyűlölet fűtötte ideológiájának az áldozatai lettek, amely őket alsóbbrendűnek minősítette.

Az idej nemzetközi emléknapot a gyermekeknek ajánljuk: azoknak a lányoknak és fiúknak, akik a totális terrorral és gonosszal néztek szembe.

Sokuk árván maradt a háború után, vagy elszakították őket családjuktól.

„Árpád-házi és zsidó vagyok”

Magyar Fruzsina vagyok. Édesanya. Feleség. Dramaturg. És zsidó. Édesanyám családja révén, akiket 1928-ban Erdélyből kizavartak. Édesanyámmal 1944. november 6-án gödröt ásattak. Mesélte, gyönyörűen sütött a nap, ő aznap volt 18 éves. Azt gondolta, egy ilyen napon nem történhet baj. Akkor, ott nem történt. Szerencsénk volt. És én zsidó vagyok.

Az interneten egy névtelen kommentelő megkérdezte, engedélyezték-e számomra a Magyar vezetőket. Kérdezte tőlem, Szemere Bertalan ükunokájától, tőlem, aki azon kevesek közé tartozom, akik Árpád-házi származásukat bizonyítani tudják – apai ágon. Na akkor most mi van?

Akkor az van, hogy én most zsidó vagyok.

Most, amikor a fasiszta ideológia masírozik utcáinkon, városainkban, falvainkban. Most, amikor a haláltáborokat munkatáboroknak nevezik át ezen ideológia képviselői, most, amikor ezt hagyják a velük parolázók, a hatalmat gyakorlók.

Néhány éve láttunk egy filmet. A címe: A csíkos pizsamás fiú. Kegyetlen történet. Az SS-tisztet egy koncentrációs táborba osztják be. Családjával együtt utazik oda. A gyerekei nem tudhatják, mi folyik ott. A nyolcéves fiú titkos felfedező útja során meglátja a drótkerítést, és mögötte a csíkos ruhában lévő embereket. Megismerkedik egy csíkos ruhában lévő fiúval. A német fiú számára a csíkos ruha csakis pizsama lehet. Egyre jobban érdekli, mi lehet amott, a kerítésen túl, ahova neki tilos mennie. És egy napon a csíkos pizsamás fiú hoz neki egy csíkos ruhát, és a német fiú átmegy hozzá – a kerítésen túlra. Csakhogy éppen azelőtt adott parancsot az apja, hogy a tábor lakóit vigyék a gázkamrákba. A német csíkos pizsamás fiú is megy-sodródik a tábor lakóival. Amikor az apja, az SS-tiszt rájön, hogy mi történt – már késő.

És ezt nevezik egyesek munkatáboroknak?! Ezt a gyalázatot?! Azt

merik mondani, hogy azok pusztultak el ott, akik úgymond nem bírták a munkát?! Gyalázat! Gyalázat! Beszélünk kell ezekről a szegyeteljes történekekről. Nem hallgathatunk róluk. A hazugság hazugságot eredményez. Az aljasság aljasságot hoz létre. A nagy aljasságot sok kis aljasság élteti. Meg a félelem. Ha sokan vagyunk, nem kell félnünk. És egyáltalán: ne féljünk! Nem félünk! Az igazság a mi oldalunkon van. Az emberség, a humanitás oldalán. A mi humanitásunk, szellemiségünk a mi fegyverünk az ordas eszméket gyakorlókkal szemben, és azokkal szemben is, akik ezt támogatják-éltetik. Nem teheti be a lábát a fasiszta ideológia – sem az életünkbe, sem a kultúránkba!

A jelenlegi kormányzat kultúrromboló stratégiájának szerves része az, amit az Új Színház-i pályázatnál véghezvitt. Nyíltan beengedett a kulturális életbe egy szélsőséges, kirekesztő ideológiát!

Fogjunk össze: tiltakozunk, követeljük! Fogjunk össze, és ne féljünk!

Az erkölcs magasabb rendű, mint a politika! A politikának szolgálnia kell az erkölcsöt – és nem földbe tiporni! Fel kell lépünk ez ellen! A szélsőséges, kirekesztő, gyilkos ideológiával szembeni fellépés nem politikai, hanem erkölcsi kérdés! Mire várunk?! Már nemcsak masíroznak, hanem harccal is fenyegetnek! Fel kell lépünk ez ellen! Nekünk, a művészeti életben dolgozóknak-alkotóknak erkölcsi kötelességünk megvédeni a kultúránkat. A humanizmust. Az emberséget. Nekünk, alkotóknak kötelességünk véleményét nyilvánítani! Az alkotásainkkal – ám ha arra kényszerítenek, akkor az utcán! Nem engedhetjük! Nem hallgathatunk! Nem félünk!

Ne jöjjenek azzal, hogy ez a magyar dráma színháza lesz! Ez ronda csúsztatás, hazugság! Ország-szerre rengeteg magyar bemutatott van. Rádásul a pályázati kiírásban ez nem szerepelt, és nem mel-

lesleg ez a pályázat – minősíthetetlen firkálmány. De ne áltassuk magunkat azzal, hogy szakmai szempontok egyáltalán felmerültek! Még csak azzal se áltassuk magunkat, hogy politikai szempontok merültek fel. Ideológiai szempontok döntöttek! Ami pedig az amúgy összehányt műsorterületet illeti, a dráma az előadással válik teljessé. Röviden, elérhetően: nem mindegy, hogy egy drámát milyen szellemiségű színházban, kik visznek színre. Ha egy virágot mérgezett földbe ültetnek – az a virág mérgezetté válik és meghal.

Zsidó vagyok. Most zsidó vagyok elsősorban. De ha kell, cigány vagyok. Majd ha nem lesz kirekesztés, ha nem lesz zsidózás, cigányozás, ha a haláltáborokat nem fogják munkatáboroknak nevezni, majd ha nem masírozhatnak önfeladten gárdisták az utcákon, majd ha az adóinkból fenntartott színházba nem telepítenek be fasiszta, gyűlölettel átitatott ideológiát, majd ha minden nemzetiségű, fajú ember nyugodtan alhat, élhet – akkor ismét azt fogom mondani: Árpád-házi és zsidó vagyok, vagy: zsidó és Árpád-házi vagyok. De akkor majd nem kell mondanom semmi ilyet – mert nem az fog számítani.

Olyan országban akarok élni, ahol az, hogy milyen családból származom, az az élettörténetem színesítése és nem megpecsételése!

Szabad országban akarok élni, és azt akarom, hogy a gyermekeim is szabad országban éljenek!

(Magyar Fruzsina beszéde az Új Színház előtti MEASZ-tüntetésen)

Újra ordas eszmék Németországban

Egy 2009-ben felállított, szakértőkből álló csoport nemrégiben nyilvánosságra hozta kutatási eredményeit, amelyben kimutatták, hogy a németek körében „széles elfogadottsága” van a zsidóellenes felhangoknak, és a társadalom egyötödénél tetten érhető a látens antiszemitizmus.

Peter Longerich német történész-professzor kiemelte, hogy a szélsőjobb oldali, rasszista és antiszemita megnyilvánulások egyre nagyobb teret nyernek a futballhuligánok körében. Elmondása szerint nem ritkák a regionális liga mérkőzésein „a zsidóknak a gázkamrákban a helyük” vagy az „Auschwitz újra itt van” rigmusok. A beszámoló rámutat, hogy az ordas eszmékkel szembeni fellépésre „Németország nem rendelkezik átfogó stratégiával”.

Ez utóbbit bizonyítja az a tény is, hogy nem volt különösebb német visszhangja annak az eseménynek, amikor az Auschwitz-Birkenau haláltábor egykori helyszínén kialakított emlékhelyen náci jelképeket is tartalmazó öltözékben jelent meg magyar fiatalok egy csoportja, akik náci karlendítéssel pózoltak, éltették Adolf Hitlert, és megengedhetlen, kegyeletsértő viselkedésükkel zavarták meg az emlékhely nyugalmát.

Az ilyen és hasonló jelenségek rendkívül ártalmasan hatnak mindkét ország megítélésére, meggyalázzák az áldozatok emlékét és megbecsülnék a gyászolókat őszinte fájdalommal. Különösen rossz fényt vethet hazánkra, ha az a hír terjed el rólunk, hogy exportáljuk a gyűlölködést. Itt mutatkozik meg többek között ugyanis, hogy egy adott jogrend vagy alkotmányos berendezkedés mennyire hatékonyan képes fellépni ezen negatív jelenségekkel szemben.

Ifj. Lomnici Zoltán alkotmányjogász

Göncz Árpád 90

A Szeretet embere közöttünk

KÖNYVISMERTETŐ

Krassó Kötéltánca

Az egykori pécsi kisdíák Pécs és a pécsi zsidóság 1944-ben bekövetkezett tragédiájának szörnyű élményeit részben átélte, részben azoknak szemtanúja.

Évtizedekig őrizte magában az emlékeket, melyekből egyes részleteket publikál is.

A rettenet egy műbe ötvözésére azonban vár, túl 80-adik évéig.

Isten tartsa meg Őt családjának, nekünk, barátainak, s közelebből a pécsi közéletnek sokáig.

Most, túl a 80-on publikálja egy kötetben az 1944-gyel kapcsolatos írásait, mintha azt sugallná vele, hogy az alkonyuló években egybegyűjtve akarja az olvasók hosszú sora és nemzedéke számára megőrizni az elképzelhetetlen, békés pécsi polgárok kirablását, kifosztását, halálba küldését a deportálás útján, vagy végül is a deportálással egyenértékű Ausztriába, s ott valamely táborba vezető halálútján a munkaszolgálatosoknak.

Nem kell mondanunk, hogy ami Pécsre érvényes volt, köztudott, érvényes volt ugyanúgy az ország egész területére.

Megrendítő már magának Krassó művének címtáblája is.

Alul egy kezét szeméhez emelő kisfiú képe, felül a pécsi zsinagóga főbejárata fotója, jól láthatóan a félkörben elhelyezkedő profétai üzenettel: imádság házának nevezetük (ti. ez a ház) minden nép számára.

A felirat azt a korszakot sugallja, amelyben az egyenjogúság és a teljes befogadtság reménye sugárzott a zsidó életben. A zsinagóga főbejárata alatt a síró fiú (talán maga az akkori átló, a mostani szerző) valószínűleg a múlt hamvába holt reményeit és az 1944-es valóság retteneteit siratja, a befogadtság reményétől s időlegesen többé-kevésbé megvalósulásától a zsidótörténeken át vezető teljes katasztrófáig. A szerző maga családi körülményei okán a deportálástól mentesült, de a csillagviseléstől nem, s ennek a még bájában is szerencsésebb rétegnek életét éli. Egy gettónak kijelölt házban kell laknia, s mint szemtanú őrizte meg 4000 pécsi lakos 110 napjának emlékeit a borzalmas időkből.

A megszállás végnapjaiban, amikor a rabtartók foglyait tovább akarják szállítani, sikerül megmenekülnie.

Változatos témák vonulnak el előttünk, egészen 1944. november 29-éig, amikor is a szovjet katonák felszabadítják Pécsét a nyilas hatalombitorlóktól.

A sokféle megemlékezés között olvashatunk a pécsi zsidó iskola történetéről, tanulói tragikus sorsáról, nemkülönben a pécsi zsidó cserkészcsapatról, melynek tagjai mikor már cserkészek nem lehettek, mégis a cserkészszemlék legszebb tanulságai szerint éltek, s titokban megtartották őrsi összejöveteleiket.

Megemlékezik akkori barátairól, köztük az ikerként szerencsésükre a pusztulástól megmenekült Somogyi Péterről és Tamásról, akiket hazatértük után mint egyedüli pécsi zsidó gyerekeket avattak nagy ünnepélyességgel bár micvává a szabadság első nyarán.

Ugyanúgy megemlékezik a nem zsidóként Auschwitzba került Bánfai Béla-ról, valamint a megpróbáltatás idején is hűségnek bizonyult keresztény barátáról, dr. Palotás Gézáról. Figyelme kiterjed azokra is, akik a borzalmak után úgy érezték, hogy nem tudnak többé Pécsen élni.

A holokausztirodalomból könyvünk kiválik, főként abban a tekintetben, hogy hűséges tolmácsolja annak az életnek, amely a szerencsésebbeknek jutott, akiknek csillagot kellett viselniük, de a deportációt elkerülték.

Munkája egészére nézve tökéletesen igaz és helyes az az elgondolása, hogy nem egyedül a pécsi zsidóság tragédiáját, de egyben a város szegyeteljes korszakát is megőrökíti, amikor ártatlan, tisztességes pécsi polgárok az egész országot végigpusztító halálgépezet áldozatai lettek.

(Krassó Sándor: Kötéltánc. Adalékok a pécsi zsidóság és Pécs 20. századi történetéhez. Pannónia Könyvek.)

Schweitzer József

Életműdíjas Ibolya a Népszínház utcában

Holokausztot átél olvasóinknak, de leszármazottaiknak sem szükséges magyarázat ahhoz, mivel foglalkoznak a NÜB-ben, hol található az irodájuk, a két helyiségből álló hajdani lakás, ki a vezető (Frisch György), a munkatársak. Azt is tudják vélhetően, hogy tevékenységük önkéntes, és ők sem fiatalok, ők is – családjukkal együtt – szenvedő részesei voltak egy embertelen időszaknak.

Beszélgetőtársam egyikük, Juhász Béláné Ibolya, aki majd négy évtizedes pedagógusi múlttal három éve tevékenykedik ott, s a közelmúltban a megtisztelő Életműdíjat vehette át.

Mit jelent számokra az Iroda, a NÜB? – tettem fel a kérdést a kiténtetettnek.

Az egyesület nevében benne foglaltatik, hogy tevékenységünk nem kizárólag zsidókat érint, de a kárpótlásokkal kapcsolatos ügyekben csakis ők keresnek fel minket.

Mivel a hozzánk forduló emberek idősök, többségükben nem is egészségesek, rádásul eleve feszültek a megszokott hivatali eljárásoktól, hatalmas empátia szükséges az esetek kezeléséhez. Örömmel, nagy elhivatottsággal végzem a munkámat, és nem tagadom, hogy jólesnek a pozitív visszajelzések is.

Létezik ún. munkaköri leírásotok? – érdeklődtem.

Ha „helyzet van”, azaz épp küszöbön áll valami régi/új kárpótlás, már reggel 7-től az utcán áll a sor. Kérdeznek – felelek. Elmondják, hiányosan gyakran, amit leszűrnék belőle – elmondom úgy, ahogyan történni fog... Segítek kitölteni, amit kell, sajnos a német partner tájékoztatói hiányosak, és számomra, számunkra is kellett idő, amíg rutinosabbá vált az ügyintézés. Gyakran fénymásolunk iratokat, telefonon nyújtunk átfogó ismertetést, de komoly munka a kéthetenkénti NÜB-ülésekre történő felkészülés, majd az esemény lebonyolítása is.

Kapcsolatban állok a Mazs szociális munkásaival, segítve őket abban, hogy a rájuk bízott időseket praktikus tanácsokkal láthassák el.

Ibolya derűs egyéniség, szép, kiegyensúlyozott vonásokkal bíró hölgy.

Az Életműdíj (melyhez a lap és olvasóink nevében is gratulálunk) kritériumainak tökéletesen megfelelő habitusú ember. Mosoly, türelem, empátia, tolerancia, a vidéki közösségek tájékoztatása, valamint a néhány éve megszünt Tüköry utcai Butikban való önkéntes tevékenység... csak része annak, amit úgy nevezhetünk: emberség.

gáljuli

Megemlékezés Auschwitz-Birkenauban

A holokauszt áldozatairól és a náci haláltábor felszabadításának 67. évfordulójáról emlékeztek meg Auschwitzban az áldozatok nemzetközi napja alkalmából.

A szertartáson a hivatalos vendégek közt több mint harminc egykori fogoly is részt vett, akik ott értesültek róla, hogy látogatók, az ausch-

Kazimierz Smolen

witzi múzeum volt igazgatója, Kazimierz Smolen 91 éves korában elhunyt.

A kulturális központban most mu-

tatták be először nyilvánosan az egyik gázkamra ajtaját. A „halálkapu” a birkenai gázkamrákat jelképezte, melyekben 70 éve kezdődött a foglyok megsemmisítése. „Ezen a fából készült, masszív bejárati ajtón mentek be családok tízezrei, mezelenül, megalázva és rémülten, és senki sem jutott már ki rajta” – mondta Piotr M. A. Cywinski, a múzeum jelenlegi vezetője.

Bronislaw Komorowski lengyel elnök levelében hangsúlyozta, hogy Auschwitz „a világ és Európa lelkének sebé marad”. A haláltábor történelem megrendítő intelmének nevezte, mely minden gyűlöletől óva int, a rasszizmustól, az antiszemitizmustól és a xenofóbiától – idézte az államfőt pénteken a PAP lengyel hírügynökség.

Varsóban ökumenikus imát tartottak az Umschlagplatz emlékhelynél, ahonnan a fővárosi zsidók indultak a haláltáborokba. Este az áldozatok neveit olvasták fel a volt zsidónegyedben.

Piotr Kadlick, a lengyelországi hitközségek elnöke az auschwitzi megemlékezésen

A második világháború alatt a náciok több mint egymillió embert öltek meg Auschwitz-Birkenauban.

(A hirado.hu nyomán)

„Pre-eljegyzés” a Király utcában

Eljegyzésre voltunk hivatalosak a Tikvába, Zév Paskesznek, az ortodoxia főtitkárának lánya Ausztráliába megy férjhez. Mivel az esküvő a távoli országban lesz, megelőző ünnepséget rendezett a Paskesz család a vőlegény és famíliájának jelenlétében barátai, tisztelői, a válási élet jeles képviselői és az ifjú pár tiszteletére. Az igazság, hogy ez a látványos, mégis bensőséges ünnepség nem eljegyzés volt, hanem tónájim, a feltételek rögzítése szóban és írásban. Hol és mikor tartják a menyegzőt, ki mennyiben állja annak költségeit stb. A szerződést fel is olvasták, a tényért eltörték, mert a zsidó öröme mindig vegyül ürmön is. Az életnek nem csak napos oldalai vannak, valami kárral enyhíteni kell a vigalmat. Erre kötelez a múlt, a jelen, sőt a jövő – persze mindnyájan reméljük, hogy a jó és meleg hangulat nem

vendég, hanem állandó lakója lesz az ifjú pár házában.

A Király utcában megtartott előeljegyzésen, a tónájimon Ráv Weiszberger T. Mojse ortodox főrabbi beszédében elmondta, hogy az Örökkévaló feleséget adott Ádámnak, akik nagy szeretetben éltek. Miért hivatkozunk az első emberpárra? Miért nem idézzük Jákob ősapánkat? Mert Jákobnak négy asszonya volt, nem is egyformán becsülte őket. Ádám és Hává nagy egyetértésben élhettek, amelyet az ünnepelteknek, majdani házastársaknak is kívánunk. A bölcsek szerint az égben döntenek, hogy ennek és annak a lánya melyik fiúhoz megy feleségül. Miért nem vezük meg a fiú szüleit is? Mert a fiúk fontos iskolákban tanulnak, felkészülve az életre, tudásuk a háttér és a biztosíték, hogy erényes férfiek, majd családapák lesznek. Bár a lány is tanul. Példánkban a lány Bécsben élt Pinchász Weiszberger házában hosszabb ideig. Mégis – mondja a főrabbi – őt kevésbé ismerjük. Amit hallottak róla, az csupa jó. És ezt azért hiszi el, mert jól ismeri az apát, aki Zév Paskesz, egyik irányítója az ortodoxiának, intézi ügyesbajos dolgait, ami nagy terhet ró rá. Teszi panasz nélkül, és arra is szakít időt, hogy több helyen tanítson, a legkülönbözőbb irányzatoknál terjeszti az igaz Tant. A lányt tehát olyan családi háttér vette körül, hogy ez biztosíték arra, jó feleség, derék asszony, és később gondos anya válik belőle. Befejezésül írjuk le végre az ifjú pár nevét, minden jót kívánva. A menyasszony Hává Paskesz, a vőlegény Gáviel Zév Groszmann. Mázál tov!

D. G.

Kegyeleti megemlékezést tartottak Ráv Weiszberger T. Mojse, az ortodoxia főrabbi vezetésével a Csörsz utcai és a Gránátos utcai temetőben a Bíró Dániel Szanatórium, az Alma utcai Szeretetotthon és a Maros utcai Kórház orvosai, ápolói, segítő személyzete és betegek emlékére, akik 1945 januárjában a nyilasterror áldozataivá váltak.

Az amerikai nagykövet látogatása az Alma utcában

Eleni Tsakopoulos Kounalakis, az Egyesült Államok magyarországi nagykövete és Douglas Davidson, az Egyesült Államok Szenátusának holokausztügyekkel megbízott munkatársaikkal látogatást tettek a

Douglas Davidson és Zév Paskesz

MAOIH Alma utcai Szeretetotthonában. Rövid programjuk során felkeresték Irénke néni, aki a napokban töltötte be 101. életévét. Érdeklődéssel hallgatták száz év tapasztalatait, eseményeit. Beköszöntek a 96 éves Erzsi nénihez, majd Lea nénihez hosszasan elbeszélgettek a holokausztúlélők mindennapjairól. A továbbiakban megnézték az otthon épületeit, apartmanjait, majd Zév Paskesz, az ortodox hitközség főtitkára tájékoztatást adott a magyarországi zsidóság belügyeiről, azon belül az ortodoxia helyéről, szerepéről, örömeiről és gondjairól, a hitélet szervezéséről, templomaikról, az Amerikai Alapítványi Iskola, az Alma utcai Szeretetotthon, a Hanna étterem működéséről.

A vendégek megtekintették a szeretetotthon zsinagógáját, majd búcsúzáskor jó erőt, egészséget kívántak az otthon lakóinak és dolgozóinak további életükhöz, munkájukhoz.

Magyar futballedző emléktáblája Milánóban

A Holokauszt Világnapján egy magyar futballedző tiszteletére leplezték le az emléktáblát a milánói Giuseppe Meazza Stadionban. Az Internazionale vezetői és a meghívottak Weisz Árpádra emlékeztek.

Weisz Árpád, azaz Csili, a Törökországban született válogatott balszélsője Solton született 1896. április 16-án. Hazai klubpályafutása után külföldre ment szerencsét próbálni, előbb a Makkabi Brnóban játszott rövid ideig, majd, mint oly sokan a kortársai közül, Olaszországba költözött ki.

Játzott az Alessandriában, majd az Interben, de viszonylag korán, már harmincévesen lezárta karrierjét. Edzőként kezdett dolgozni – lényegesen nagyobb sikerrel.

1926 és 1933 között három szakaszban is irányította az Intert, közben egyetlen szezonban délen, a Barinál is dolgozott. Az akkor Ambrosianának hívott (ugyanis a fasisztáknak nem tetszett a nemzetköziséget hirdető név) Interrel 1930-ban bajnoki címet nyert, mindmáig ő a legfiatalabb bajnok edző a Serie A-ban.

1934/35-ben a Novara, majd – pályafutása talán legsikeresebb időszakában – a Bologna tréneré, az akkori Olaszországban is elfogadott elnevezés szerint „Maestroja” volt.

Az 1938-as világbajnokság előtti két évben megnyerte az olasz bajnokságot a Bolognával, amely aztán 1938-ban csak ötödik lett, de már a zsidótörvények miatt Olaszországból menekülni kényszerülő edző nélkül. (Weisz 1938 és 1940 között Hollandiában, a DFC csapatánál dolgozott.)

Ő fedezte fel egyébként a húszas évek végén a világbajnokságok első évtizedének egyik legnagyobb csillagát, a kétszeres világbajnok Giuseppe „Peppino” Meazzát, akinek a nevét ma az a stadion viseli, amelyben a Mester emléktábláját felavatták.

Nevéhez fűződik az első igazi futballszakkönyv megírása Olaszországban, illetve ő volt a harmincas évektől a labdarúgás taktikáját forradalmasító WM-rendszer itáliai meghonosítója.

Weisz Árpád, valamint a felesége és két gyermeke Auschwitzban pusztult el, az ismert adatok szerint 1944 januárjában.

Emlékére 2009-ben emléktáblát avattak a bolognai Stadio Dall'Arában. 2012. január 27-én az Inter vezetői ugyancsak emléktáblával tiszteltek az emléke előtt.

Az avatáson részt vett Milly Moratti, a klubelnök Massimo Moratti felesége, Javier Zanetti csapatkapitány, Claudio Ranieri vezetőedző, valamint Matteo Marani, a nagy sikerű Dallo scudetto ad Auschwitiz. Vita e morte di Arpad Weisz (A bajnoki címtől Auschwitizig, Weisz Árpád élete és halála) című könyv szerzője, Giuliano Pisapia, Milánó polgármestere, Roberto Jarach, a milánói zsidó közösség elnöke és Mannó István milánói főkonzul is.

A Giuseppe Meazza Stadionban a díszpályához vezető teremben kapott helyet Weisz Árpád olasz nyelvű emléktáblája, amely „az olasz labdarúgás nagy újtójának, a WM-rendszer olaszországi meghonosítójának, Giuseppe Meazza felfedezőjének” állít emléket.

(Az inforadio.hu nyomán)

„A bori tragédia magyar történet”

Sajtónyelven fogalmazva „fokozott érdeklődés” kísérte Csapody Tamás Bori munkaszolgálatosok című kötetének bemutatóját. Olyan sokan jelentek meg a Vince Kiadó Klauzál téri könyvüzletében, hogy egy órával a kezdés előtt már elfogytak az ülőhelyek, és az emberek többsége állva – a fiatalabb korosztály a földön ülve – hallgatta a szerzőt és vendégeit.

A rendezvény kezdetéig a bori táborról készített felvételek peregetek a kivetítőn, és a várakozók egymásnak kezdték mesélni a saját, illetve apjuk, nagypapjuk bori történetét.

Az érdeklődőket Gál Katalin, a Vince Kiadó ügyvezető igazgatója köszöntötte, majd a kötet szerzője, Csapody Tamás vette át a szót és elmondta, hogy nyolc túlélő személyesen jelen van a közönség soraiban; közöttük a legfiatalabb 88 éves.

A beszélgetést vezető Bencsik Péter történész, a kötet szerkesztője elsősorban arra volt kíváncsi, hogy a jogász-szociológus végzettségű szerzőt vajon mi motiválta e hangsúlyozottan történelmi munka elkészítésékor.

Csapody Tamás elárulta, hogy munkája megírása előtt elsősorban az erőszak-erőszakmentesség viszonya, ezen belül a katonai szolgálat megtagadása izgatta. Kezdetben csak az antimilitarista kisegyházak (Jehova Tanúi, szombatisták és nazarénusok) Borba hurcolt tagjaival kívánt foglalkozni, de hamarosan rá kellett jönnie, hogy e 2%-nyi kényszermunkás sorsát nem lehet megírni a 98%-nyi magyarországi zsidó munkaszolgálatos története nélkül.

1943 és 1944 nyarán összesen mintegy hatezer magyar munkaszolgálatost vittek a kelet-szerbiai Borba, akik a környékbeli ércbányákhoz vezető vasutak építésében vettek részt. A 19–43 év közötti férfiak lakhely, társadalmi és vagyoni helyzet, kulturális beállítottság és egészségi állapot szerint sem alkottak egységes csoportot. A németekkel kötött megállapodás részeként a magyar munkaszolgálatosokat magyar katonai keret felügyelete alatt dolgoztatták.

A szerző hét éve kezdett a tények feltárásához. Közel

hetven túlélővel találkozott, hazai, németországi, szerbiai és izraeli levéltárakban kutatott, felkereste a helyszíneket, áttanulmányozta a népbírósi perek anyagát, a szakirodalmat és a túlélők visszaemlékezéseit. A most megjelent kötet valójában a készülő nagy monográfia első 640 oldala, amelyben az egy főtáborból és tíz altáborból álló bori láger drámai hétköznapjait, az orvosok tevékenységét és az 1944-ben visszainduló első csoport útját követi nyomon. Csapody Tamás úgy vélte, a kutatás befejezése és a második csapat sorsának megírása további 2-3 évnyi munkát igényel.

Dr. Kovács József orvos, a SOTE Magtartástudományi Intézet kutatója elsősorban a hiánypótló orvostörténeti kutatásokat méltatta, majd elmondta, hogy a kötet olvasójaként megdöbbentő volt számára, milyen apró mozzanatok és viselkedési formák dönthetnek az emberi sorsokról.

György Péter esztéta – akinek édesapja, György Lajos orvosként tevékenykedett Borban – úgy fogalmazott, hogy e könyvvel a szerző olyan adósságot törleszt, amely valójában a társadalomtudomány adóssága, ám jellemző módon egy kívülálló vállalkozott rá. A magyar társadalomtörténet kutatói ugyanis az elmúlt hatvan évben nem tartották megírásra érdemesnek a bori történetet. A tények olvastán mindenkinek be kell látnia, hogy a bori tragédia magyar történet. Szembetűnő, hogy a mű máris mekkora lökéshullámokat váltott ki, pedig a feladat megkerülhetetlen: ismerjük meg a múltunkat! A nemzeti múlt része, hogy 1943/44-ben magyar állampolgárok jelentős létszámban elvesztették az életüket. Ha ezeknek az embereknek fennmarad a neve, az fontos gesztus. A Nemzeti dal sokat idézett sora: „Hol sírjaink domborulnak...”, Borban értelmezhetetlen, mert Borban nincsenek sírok. Csapody Tamás könyve azonban nem más, mint egy szöveges síremlék. Gyásznak annál jobb formáját, mint az olvasás, nem tudok elképzelni – zárta szavait György Péter a kötet bemutatóján.

Rojkó A.

Búcsú a Malévtől

1.

Itt a vége. Már csak az emlékek. 1989. Szovjet zsidók ezrei érkeznek Budapestre. A Szochnut egy éjszakára valahol Csepel környékén helyezi el őket. Az új Hazába tartókat. Másnap Ferihegy. A 100–150 főből álló csoport tagjai ócska bőröndjeiken ülve, reménytelenséget sugárzó arckifejezéssel, szomorú tekintetekkel fogadják a pesti zsidó fiatalokat, akik csokoládét, gyümölcsöt osztogatnak a gyerekeknek. Többségük először lát ilyesféle ajándékokat. Nincs „becsekkolás”, de vannak géppisztolyos rendőrök, akik a teraszról figyelik mindenki mozdulatát. Beszállás. A Malév TU-154-es gépe több száz méterre a főépülettől várja Izrael jövődó polgárait. Indulás a jövőbe. Naponta többször.

2.

Turistaút. Díszlet ugyanaz. Fegyveres őrök, „kikérdezés” biztonsági vizsgálatok, beszállás, a Malév gépe ugyanolyan távolságban, busszal oda, ahol a gép mellett páncélcsocki őrzi a biztonságot. Három óra repülés után a Malév-gép kerek kis ablakán pillantjuk meg Tel-Aviv éjszakai fényeit. Különös látvány! A koromsötét tengerből egyszer csak milliárdnyi fénypont. Leszállás. Taps a kapitánynak, pilótának, az egész személyzetnek. Sálom, sálom! Bórichim hábám, Isten hozott, áldás az érkezőnek! – világít a Ben Gurion név mellett e másik felirat neonja. Megérkeztünk. Egy pillantás hátra. A Malév gépe várja a beszállókat... Vége.

Kardos Péter

Szélsőjobb diákból ellen tüntettek Bécsben

Tüntetések kísérték egy részben szélsőjobboldalinak tartott diákegyletekből álló szervezetnek a holokauszt nemzetközi emléknapiján megrendezett bálját az osztrák fővárosban.

A civilszervezetek, baloldali pártok, szélsőbaloldali mozgalmak, keresztény egyházak és a zsidó hitközség által szervezett három különböző tiltakozó megmozduláson a szervezők szerint több ezren, míg a rendőrség szerint – amely megerősített jelenléttel készült a tüntetésekre és a rendbontásokra is – mintegy ezren gyűltek össze.

A bálra osztrák sajtóértesülések szerint több európai szélsőjobboldali-populista párt képviselői is hivatalosak voltak, köztük Jean-Marie Le Pen, a francia Nemzeti Front elnöke.

A tüntetések szervezői szerint a holokauszt áldozatainak kigúnyolásával ér fel, hogy január 27-én, az auschwitzi haláltábor felszabadításának évfordulóján tartották a rendezvényt. Tiltakoznak a szervezők által képviselt eszmék ellen is, és ismételtlen bíralták, hogy a bál helyszíne a ma az államfői hivatalnak is otthont adó egykori császári palota, a Hofburg.

A bál előtt néhány órával a Hofburg közelében álló holokauszt-emlékműnél tartottak rendezvényt az emléknapi alkalmából. „Titeket, akik ma itt fogtok táncolni és ünnepelni, emlékeztetünk az európai zsidóság kétharmadának meggyilkolására” – mondta a koszorúzáson Ariel Muzicant, a hitközség vezetője.

Az együlethez közel álló Osztrák Szabadságpárt (FPÖ) visszautasította a bírálókat, és vitatta azt is, hogy szélsőjobboldali bálról van szó.

Utaltak arra, hogy minden évben január utolsó péntekén tartják az eseményt. „A bál nem pártrendezvény, hanem egyetemi bál” – jelentette ki Heinz-Christian Strache pártelnök. Strache szerint „szélsőbaloldali uszítás” céltáblája a rendezvény. A poli-

Ariel Muzicant, a bécsi hitközség elnöke

tikus feljelentéssel fenyegette Muzicantot.

A bálra mintegy háromezer résztvevőt vártak, részben külföldről. A vendégek között volt Le Pen mellett Philip Claeyns, a belga Flamand Érdek (Vlaams Belang) európai parlamenti képviselője és Kent Ekeroth, a Svéd Demokraták politikusa.

A rendező szervezet a nagynémet gondolatokért ápoló és ezért Ausztriában vitatott megítélésű Bécsi Korporációs Kör (WKR) volt. A WKR egyes tagszervezeteit az Osztrák Ellenállás Dokumentációs Archívuma (DÖW) – egy részben állami, illetve önkormányzati fenntartású alapítvány – szélsőjobboldaliként tartja számon. Az egyesületnek tagja az FPÖ, a legnagyobb osztrák ellenzéki párt több vezető személyisége, köztük Martin Graf, az osztrák parlament egyik alelnöke.

A WKR-bál az elmúlt években rendre tüntetéseket váltott ki. Az idei tiltakozásokat az is táplálta, hogy a rendezvényt ezúttal a nemzetközi holokauszt-emléknapi napon tartották meg.

A történelmi és politikai szempontból is kiemelkedő jelentőségű palotában működő konferenciaközpontot üzemeltető cég tavaly ősszel a heves ellenkezések hatására felmondta a szerződést a WKR-rel, így ebben az évben tartották utoljára a bált a Hofburgban. A korábbi esztendőkből azzal érvelve utasították el a szerződés felbontását sürgető felhívásokat, hogy nem tehetnek különbséget jogszerűen bejegyzett szervezetek között.

(Az index.hu nyomán)

Apró József, az 56-os Hagományörző Veteránok Világszövetségének elnöke és dr. Bános Csaba alelnök adta át a szövetség Nagyjelvényét a hozzá tartozó Oklevéllel együtt Fekete Lászlónak, a Dohány utcai zsinagóga főkántorának. Az elnök méltatta a kitüntetett munkásságát, emberi értékeit, majd elmondta: 1956-ban nem volt vallási hovatartozás szerinti megkülönböztetés, tiszteletteljes elismerésük a kántornak szól, aki számos rendezvényükön, megemlékezésen szerepelt. Céljuk pedig az eszméiség továbbvitele, a nagy elődökre való emlékezés.

AZ ÉLET MENETE - JOM HÁSOÁ NAPJA

2012. ÁPRILIS 13.

Budapest – Auschwitz – Birkenau – Budapest

Utazás: április 17–20-ig, autóbuszokkal.

Jelentkezési határidő: 2012. március 15!

www.eletmenete.hu

Izraeli Hadsereg – hogyan tovább?

Az ősök földjére a 19. század végén, 20. század elején visszatérő zsidók letarolt, elsvatagosodott, vad földet találtak. Védelmet senkitől sem remélhettek az itt élő beduin és más arab törzsek kései és puskái ellen – akik egyébként egymást is szorgalmasan irtoztatták.

A legkorábban érkezett pionírok előbb őrszervezetet hoztak létre – *Hásomér* volt a neve, magyarul Az Őr –, az első kibucok és falusi telep népét és a megtermelt javakat védte a rabló nomádoktól.

Később, már a brit mandátum éveitől (1920–1948), a néhány százévesre nőtt zsidó *jisuv* (közösség) szervezettebb fegyveres erőt hozott létre *Hágáná* (Védelem) néven. Amikor a második világháborúban a negyvenes évek elején fennállt a veszély, hogy a németek Líbia és Egyiptom felől betörhetnek Palesztinába is – amire a helyi arabok vágyakozással tekintettek –, a britek kiképzőkkel, fegyverekkel és technikával segítettek a Hágánát, tudván, hogy az akkor már félmillió zsidó lakosságban biztos szövetségesre számíthatnak a náci Németország elleni küzdelemben.

Az el-alameini győzelem után a brit segítőkészség alábbhagyott. A *jisuv* védereje megint csak a merészségére és találmányosságára számíthatott.

Az állam kikiáltása, 1948 májusa után kezdődött függetlenségi háborúban a Hágáná és más fegyveres szervezetek az ország hivatalos hadseregévé alakultak, amelynek neve a mai napig *C'vá Hágáná L'Jiszráél*, rövi-

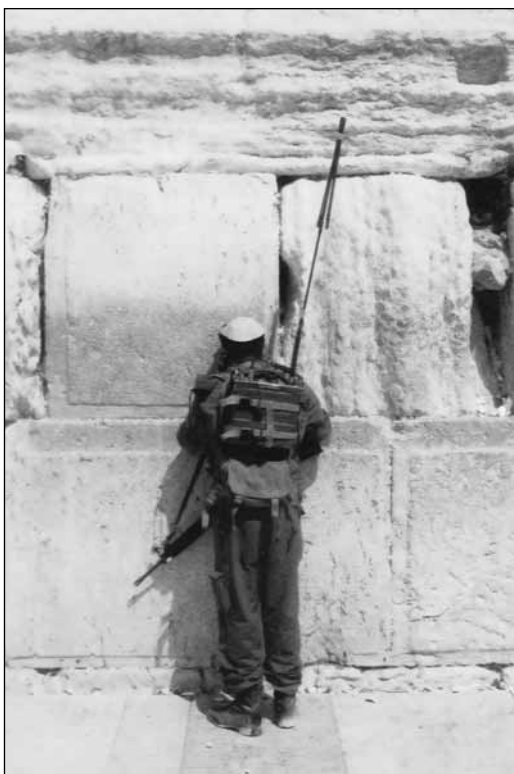
dített és mindennapi változatában *Cáhál*, vagyis Izrael Védelmi Hadserege.

A *jisuv*, a néhány százéves zsidó lakosság sokmillió arab tömegekkel volt kénytelen szembenézni és szembeszállni, és ez a mai napig nem változott. Izraelnek jelenleg 5,7 millió fő a zsidó lakossága, szemben a százmillió nagyságrendű arabsággal és a milliárdos muzulmán világgal.

Minden épkezláb emberre szükség volt és van. A kibucok, mosávok és a városok lányai is fegyveres kiképzést kaptak. A lányok máig két éves szolgálatra vonulnak be (most már főként irodai vagy technikai feladatot kapnak, de nem kizárólag: csak néhány hete avattak fel öt pilótányit), ami alól csak a vallásos házból származók, illetve a gyermeket nevelő fiatal asszonyok kapnak felmentést.

A fiúk számára a legtermészetesebb volt a hároméves szolgálat, és még mindig az.

Az ultravallásos vagy ultraortodox (harédi) lakosság, a *Jesivákban* tanuló fiatalság kivétel képez. A kivételek pedig mindig és mindenütt problémák forrásai. David Ben Gurion, Izrael első miniszterelnöke (és ál-

lamalapító egyénisége) javasolta és keresztülvitte a jesivabócherek (talmudiskolában tanuló ifjak) felmentését a katonai szolgálat alól. Tette ezt azért, mert a hitleri népirtás semmit nem hagyott az egykor virágzó lengyelországi, ukrainai, belorusszai, litvániai tanházakból; a maradéknak pedig az ateista-kommunista uralom tiltotta a vallási oktatást.

Az államalapító miniszterelnök egyfajta rezervátumban gondolta megővni a talmudtudósok maradékát. Ez 1948/49-ben néhány száz főt tett ki. Ám miután az ultraortodoxok nagy családokat nevelnek, és a kevésbé vagy egyáltalán nem vallásos zsidók megelégednek sokkal kisebb gyermekszámmal is, a bevonulás elől felmentést kérő és azt automatikusan megkapó fiatalok aránya a lakosságban egyre magasabb, egyre szembeszökőbb lett.

A statisztikai adatok szerint 1974-ben a sorozandó korú fiúk 2,4 százaléka kapott ezen az alapon felmentést, 1999-ben már 9,2 százalék. Az idén, 2012-ben már 15 százalékra számítanak. A Kneszet külügyi és hadügyi bizottsága élén álló *Saul Mofáz* képviselő – egyáltalán nem mellékesen volt vezérkari főnök – feltette a kérdést: megengedhetjük-e, hogy a nép hadseregeiből idővel a kisebbség hadserege legyen?

Mofáz expozéjában sürgette az úgynevezett Tal-törvény megváltoztatását, amely törvény mintegy bebetonozza a katonai szolgálat alól történő kibúvót olyanoknak is, akik valójában nem is töltik teljes idejüket a jesivákban (a felmentés elvben csak órájuk vonatkozik), hanem jó részt különféle üzleti tevékenységekkel foglalkoznak, miközben a többség (egyelőre többség) élete tanulmányokra legfogékonyabb három évét a hadseregben tölti.

A teljes tájékoztatás végett meg kell említeni a jellemzően horgolt kípát és európai öltözeteket viselő *nemzeti-vallásos ifjúságot* is (szemben a harédiék fekete kípáival-kalapjaival és kaftánjaival), akik vallási tanulmányaikat a jesivot heszder elrendezés keretében kombinálják a katonai szolgálattal. Az utóbbi években kísérletek történtek az ultravallásos ifjúság bevonására is a katonai szolgálatba, de ennek eredményei nem túl biztatóak.

Az ultraortodoxok mégis mintha egyre nagyobb teret hódítanak a horgolt kípások és a világiak körében is. Érvükkel nehéz vitába szállni: évszázadok, ha nem évezredek óta ők tartják ébren a zsidóság őshagyományát. És ezt Saul Mofáz tartalékos tábornok vagy Benjamin Netanjahu egykori kommandós éppen úgy tudja, mint az ősz szakállú rabbi...

Halmos László, Rehovot

Tallózás egykori zsidó újságokban

Legendák

Miként növekedhetnek jelentéktelen események mint kicsiny hólabda, mely elindul a lejtőn és mindent elsöpörő lavinává szélesedik? A Hagyomány című konzervatív zsidó hetilap 1925. július 25-i számában olvastuk az alábbi történeteket. Olyanok ezek, mint a tenger mélyéről felhozott igazgyöngyök. Dr. Stein Artúr, a lap szerkesztője volt a gyöngyhalász, aki a Talmud tengerébe merült értük. Mi csak leporoltuk a régies nyelvezetet, továbbgondoltuk, ha kellett, felfrissítettük a megkopott színeket. Elmeséljük a tisztelt olvasónak...

***

„Egy kakas, meg egy tyúk miatt pusztult el Tur Malka.”

Szokásban volt a régi Izrael országában, azaz Júdeában, hogy az esküvői menetben a termékenység jeléül egy tyúkot meg egy kakast vittek a mátkapár előtt. Tur Malka lakói is így tettek. A jókora kakas önfelédten kukorékolt, a tyúkcocsa pedig kotkodácsolt. Tánclépésben, hangos zenével és énekszóval vonult a násznép. Egy alkalommal római katonák jöttek szembe egy ilyen lakodalmas menettel. Nem húzódtak félre, nem örvendek együtt a násznéppel, akik nagylelkűen kínálgatták finom boraikat, édes süteményeiket meg az illatos narancsot, ropogós gránátalmát. Zafitos gúnyolódások közepette elrabolták a termékenység jelképeit, kardélre hányták a kakast meg a tyúkot, véres tollfoszlányaik szerteszét repkedtek a ligetes Galileában.

A férfinép nem viselte el a csúfságot. „A lakodalmas menet nekiesett a katonáknak és leverte őket” – írja Stern. A köpenyek alól előkerültek a rövid kardok, a nyilak, a török. Szembeszálltak velük, megszegyenyítő vereséget mértek a rómaiakra, akik sebesültjeiket hátrahagyva menekültek. A krónika szerint különösen egy Bár Doroma nevű vitéz tűnt ki bátorságával.

A császárnak az esetet úgy jelentették, hogy a júdeaiak fellázadtak. Éktelen haragra gerjedt, hadsereget küldött oda. Tur Malka domboldalain pompás függőkertek sorakoztak, kilátással a gyönyörű Jezréel vidékre.

A rómaiak Bár Doroma fejét követelték, és amikor a hős pár nap múlva szívrohamban következésképpen meghalt, az ostromlók fullajtárt menesztettek a császárhoz az örömhírral. Úgy alakították mondandójukat, mintha római fegyverek győzték volna le. A császár megörült, visszarendelte csapatait. A Tur Malka-iak a római szoldos katonák kegyetlenkedéseitől való megszabadulásuk büvöletében kivilágították a várost, megpendítették hangszereiket, táncol, vidámsággal ünnepeltek.

Nem állhatták meg azonban, hogy csúfos mondókákkal ne bosszantsák az elvonulókat.

Bárcsak nem tették volna. A rómaiak visszatértek. Sértett önérzetüktől fűtve pusztítottak napokon át. Így lett a földdel egyenlővé Tur Malka egy kakas meg egy tyúk miatt.

***

Rabbi Jehosua ben Chanarija egy alkalommal, amikor a római impériumban utazgatott, az egyik városban megtudta, hogy egy feltűnően okos zsidó kisfiú sínylődik a rabszolgapiacra a saját eladásukra várakozók között. Felkereste a rabszolga-kereskedőt, mintha a foglyok közül akarna vásárolni, és így kiáltott héberül:

– Ki dobtá oda Jákobot rablóknak, Izraelt fosztogatóknak?

Egy tisztán csengő gyerekhang a szent nyelven így válaszolt:

– Vétkeztünk az Örökkévaló ellen, útjairól eltévelyedtünk, tanításait semmibe vettük.

– Szent meggyőződés – kiáltott fel boldogan a rabbi –, hogy ez a gyermek népének mestere lesz, tanítója az igazságra szomjúhozóknak!

Így is lett. A rabbi pénzt gyűjtött, kiváltotta a fiút, hazavitte Izrael országába. Az egykori rabszolgából Rabbi Ismael ben Elisa lett, a híres tanaita.

***

Rabbi Ismael ben Elisának, az egykori rabszolgának két gyermeke született: egy fiú és egy lány. Egy gyászos napon őket is elhurcolták. Eladták őket is távoli népek között. Egyiküket keletre, a másikukat nyugatra vetette a sors, messzire, hogy soha többé ne találkozhassanak.

Történt egyszer, hogy valahol együtt iszogatót két rabszolgahajcsár. Az egyik elmesélte, hogy neki egy csodálatos okos júdeai rabszolgája van. A másik meg hozzátette, hogy neki is van egy júdeai rabszolgája, aki viszont messze földön híres szépség. Hogy okos és szép rabszolgák legyenek, akikért jó pénzt lehet kapni, elhatározták, hogy összehorogják őket. „Bezárták őket egy pajtába, ételt, italt tettek melléjük, meg kényelmes ágyat.” Magukra hagyták őket egy egész éjjelen át. A két fiatal azonban a helyiség távoli sarokába húzódtak, és egymáshoz sem értek. A fiatalember elmondta, hogy ő egy főpap leszármazottja, kohanita, és nem érintkezhet egy rabszolgánal. A gyönyörű fiatal leány is elpanaszolta, hogy ő is főpap leszármazottja, ezért nem lehet egy rabszolga ágyasa. Mire a kakas kukorékolt, elmesélték egymásnak élettörténetüket. Egymásra találtak. „Sírva töltötték az éjszakát.” Szüleikre, távoli hazájukra emlékeztek. Testvéri szeretettel ölelték egymást.

***

Negyedik éve ostromolta már a császár Betárt. Hadigépezete nem bírta a város rendíthetetlen védőivel és erős falával. Már azon volt, hogy táborot bont, és elvonul szegyzenszemre. Egyik nap egy samaritanus jelentkezett nála, és ravaszul így szólt:

– Addig nem győzöd le a zsidókat, míg az a kakas – Rabbi Eliozorra célzott, aki hamuval a fején, darúccöpenyben, böjtölve, egész nap a városért imádkozott – ott kukorékol a szemétdombon. Bízzál meg engem, és én a kezre játszom a várost!

Megállapodtak. A samaritanus bekéredkezett a városba, odalopódzott az elmélyülten imádkozó rabbihoz, és mindenki szeme láttára a füléhez hajolt, mintha valami bizalmasat súgna neki. Azonnal jelentették Bár Kochbának, a vár kapitányának, hogy Rabbi Eliozor titokban Hadrianus császár kémjével a vár átadásáról sugdolózik.

Bár Kochba maga elé idézte a samaritanust, és megkérdezte tőle, mit sügött Rabbi Eliozor fülébe.

– „Ha megmondom neked, a római öl meg, ha nem mondom meg, te fogsz megöletni” – vigyorgott ravaszul a samaritanus.

E válasz után az volt Bár Kochba véleménye, hogy a rabbi elárulta őket.

Magához idézte, és megkérdezte tőle:

– Mit sügött neked a samaritanus?

– Imámba voltam elmélyedve, így nem tudhatom, mit is akart tőlem.

Ez lett a veszte, és Betár is. A hirtelen haragú Bár Kochba kivégeztette a rabbit. A rómaiak felbátorodtak, mikor a csodálatos cádik halálhírért vették. A város elesett, és vele együtt Bár Kochba is hősi halált halt.

Magén István

Mendel Oberlander zcl

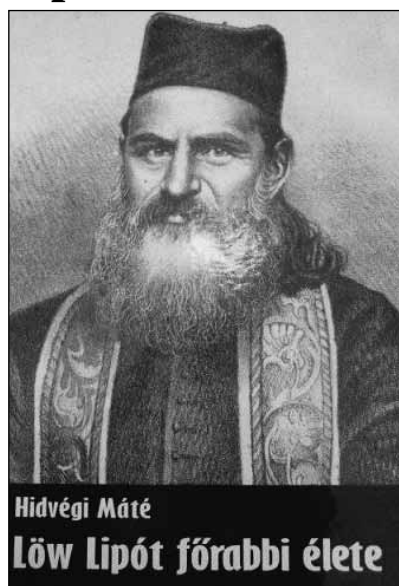

Győztem! Sikerült tfilint rakatnom ezzel a zsidó emberrel, aki ha akadozva is, de utánam mondta a bráchát. Erről szól ez a kép. Veszítettem! Évtizednyi szenvedés után elsőlított az Örökkévaló, de ha egyre többen légoztok tfilint, ezzel emlékezhetek rám a legméltóbban. Erről szól, amit érzünk. Együttérzünk! Tóhi náfsaj cöruuró bicrajr háchájim! Lelke foglaltassék az örök életűek kötelékébe!

KÖNYVISMERTETŐ

Hidvégi Máté: Löw Lipót főrabbi élete

A mű *Hidvégi Máté* professzor összeállításában látott napvilágot, a Pápa és Könyéke Zsidó Kulturális Hagyományörző Egyesület gondozásában, *Politzer Sándor* egyesületi elnök ajánló gondolataival. A 200 elstendeje született Löw Lipót mutatja be, és állítja példaként a ma embere elé. A német-cseh születésű magyar rabbi, tudós, a zsidóság egyenjogúsítási mozgalma vezetőjének személyét munkáin keresztül is megismerheti az olvasó, hiszen többoldali Löw-írás is szerepel a kiadványban. A magyar zsidóság asszimilációját szorgalmazó főrabbról azt is megtudhatjuk, hogy ő volt az első, aki a zsinagógában is magyarul prédikált, nem kis visszataratást váltva ki ezzel konzervatív hittestvéreiből. De nem maradt ki a pápai hitközség élén eltöltött idők megidézése sem, amikor a frissen felépült új zsinagógát magyar nyelvű beszéddel szentelte fel a főrabbi. Löw Lipótról a tekintetben sem feledkezik meg Hidvégi professzor összeállításában, hogy 1848/49-ben tábori lelkészként szolgált, s

Hidvégi Máté
Löw Lipót főrabbi élete

hogy emlékezetes ünnepi beszédet tartott a pápai zsinagógában, miután kimondták az ország függetlenségét és a Habsburgok trónfosztását. Ekkoriból maradt fenn Löw „nagyra becsült vitéz társainak” ajánlott tábori beszéde, „Az Isten velünk vagyton”.

–kz–

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Fogorvosi rendelőm címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Tóratekercek, tfilinek és mezüzék számítógépes ellenőrzése és javítása. Farnadi-Jerusalími Márk. Telefon: 06-70-932-8275, e-mail: sofer@sofer.hu, weboldal: www.sofer.hu

Kiadó Bp. I., Attila úton 81 m²-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5500/128 telefonon.

Kiadó Bp. VII., Thököly úton 81 m²-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5500/128 telefonon.

Manikűr, pedikűr, takarítás. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Paplankészítés, ágytolltisztítás. 1067 Budapest, Teréz körút 35. Telefon: +36-1-312-2516, www.paplan.hu

Kiadó lakásokat keresünk! Alberlet-pont a bérbeadás szakértője. 351-9578, +36-70-383-5004, www.alberletpont.hu. Ingatlanértékesítésben is hatékonyak vagyunk!

Licites eljárással eladó ingatlanok!

Bp. III., Czetz János u. 67. sz. alatt 30 m²-es garázs. Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft.

Gyömrőn 730,35 m²-es kastély 9398 m²-es telekkel és 9758 m²-es kerttel. Kikiáltási ár: 95 000 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 604 m²-es telek. Kikiáltási ár: 3 900 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 603 m²-es telek. Kikiáltási ár: 3 860 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 620 m²-es telek. Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft.

Sárbogárd, Ady Endre úton 38 m²-es, egyszobás, komfortos öröklakás. Kikiáltási ár: 3 800 000 Ft.

Budapest XII., Krisztina körúton 70 m²-es, kétszoba-hallos, komfortos, felújításra szoruló öröklakás. Kikiáltási ár: 15 000 000 Ft.

Budapest I., Attila úton 81 m²-es, kétszoba-hallos, összkomfortos öröklakás. Kikiáltási ár: 18 000 000 Ft.

Göd, Teleki Pál utcában 535 m²-es telken 53 m²-es, kétszobás, összközműves, teljes lakóingatlan melléképülettel (9,4 m²). Kikiáltási ár: 12 000 000 Ft.

Az ingatlanokról a 30-355-9541 vagy a 30-217-3460 telefonszámon lehet érdeklődni munkaidőben.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 3120 Ft

Külföldre 5760 Ft/év

USA és Izrael: 6240 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomtatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

HÁZASSÁG

22 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorsok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8-10-ig, este 20-22-ig. E-mail: gyorgyi.asszony@gmail.com

Kérjük, segítse személyi jövedelemadója 1%-ával a ma már igen idős Jad Vasem-kitüntetetteket, akik 1944-ben életük kockázatátásával zsidó üldözötteket mentettek meg. Hálás köszönettel: Igaz Emberekért Alapítvány.

Adószám: 18040094-1-42

Kérjük, hogy lehetősége szerint külön adománnyal is fejezze ki háláját a Jad Vasem-kitüntetettek iránt a vézskorszakban keveseknél tapasztalt kimagasló emberségükért. Csekk napközben igényelhető a 341-1261 telefonszámon.

Az Igaz Emberek megsegítéséért

Az 1944-es borzalmas időkben halállal, felkoncolással fenyegették az üldözött zsidókon segítőköt, mégis akadtak néhányan, akik becsületből, ember-ségből vállalták a hatalmas kockázatot, és búvóhelyet nyújtottak az üldözötteknek. Igaz emberségükért Jad Vasem-kitüntetésben részesültek a zsidó államtól.

Értük: az Igaz Emberekért jött létre alapítványunk 1992-ben. Célunk az volt, hogy a különböző erkölcsi elismeréseken túl némi anyaggal is kifejezzük hálánkat a szociálisan rászoruló magyarországi Jad Vasem-kitüntetettek iránt. Az elmúlt 19 évben 528 alkalommal összesen 17 829 000 Ft támogatást nyújtottunk. Ebből 2011-ben 530 000 Ft-ot kapott 11 kitüntetett.

A támogatásokhoz szükséges pénzt főleg a volt zsidó üldözöttektől és hozzátartozóiktól gyűjtöttük össze, de forrásként szolgált az alapítványunknak évenként felajánlott 1%-os jövedelemadó is. A gyűjtés egyre nagyobb nehézségekbe ütközik, mert számtalan nemes célú alapítvány küzd az adományokért, gyakran a miénkét sokszorosan meghaladó apparátussal.

2011-ben összesen 486 000 Ft adomány érkezett alapítványunkhoz. Ezúton is őszinte köszönetünket fejezzük ki az együtt érző 30 magánszemélynek. A beérkezett pénzekből az egyes igénylők szociális körülményeitől függően osztottuk ki a támogatásokat, 30 000 Ft-tól 60 000 Ft-ig. A kuratórium tagjai díjazás nélkül végzik munkájukat.

Az 1%-os adófelajánlások összege tavaly 286 177 Ft volt. A felajánlásokat az adományok kiegészítéseként támogatásra fordítottuk, és ezúton fejezzük ki hálás köszönetünket az ismeretlen felajánlóknak. Kérjük régi adományozóinkat, hogy a nehezebb anyagi viszonyok ellenére tartsanak ki mellettünk, és reméljük, hogy újjak is csatlakozni fognak hozzánk. Új adományozók telefonon igényelhetnek csekket napközben a 341-1261 számon.

Az 1%-os jövedelemadót az alábbiak szerint kérjük felajánlani a Jad Vasem-kitüntetettek megsegítésére:

Igaz Emberekért Alapítvány

Adószám: 18040094-1-42

Az Igaz Emberek többsége 85 év feletti Magyarországon, tehát nagyon korlátozott az az idő, amíg egyáltalán segíthetünk.

Az Igaz Emberekért Alapítvány kuratóriuma

Jegyezd fel!

2012. február 19-én a 16.45-kor kezdődő imádkozást követően, kb. 17.15-kor a Hegedűs Gyula utcai körzet klubjának vendége lesz **FŐNAGY JÁNOS**, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium parlamenti államtitkára, az Országgyűlés egyetlen holokausztülélő képviselője.

Arról kérdezzük

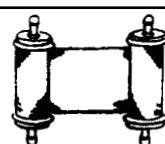
– mint a magyar kormány politikáját, hogyan látja a hazai zsidóság jelenét, illetve jövőjét;

– mint a világ parlamentjeiben működő zsidó képviselők szervezeteinek vezetőségi tagját, hogy mivel foglalkozik a szervezet, és mit tessenek / tehetnek azért, hogy a zsidók a társadalom másokkal egyenrangú tagjaiként békében élhessenek, szabadon alkothassanak, azonos megbecsülést élvezhessenek.

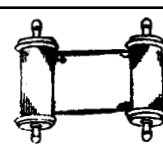
Reméljük, hogy a felvetett témák Önöket is érdeklik, de természetesen bármi más, a zsidóságot érintő ügyről kérdezhetik az államtitkár urat.

Mindenkit szeretettel várunk.

Várnai György
körtési elnök

IMAI DÓK

Templomok	Péntek este Febr. 17.	Szombat reggel Febr. 18.	Péntek este Febr. 24.	Szombat reggel Febr. 25.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	17.00	9.30	17.15	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	17.00	9.00	17.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	17.00	8.00	17.10	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Békkocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	17.00	8.00	17.10	8.00
Alma u. 2.	17.00	8.45	17.10	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	15.30	7.30	15.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	17.00	9.00	17.10	8.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Eötvös u. 3.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.00		17.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.00	9.00	17.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	17.00	8.00	17.10	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	16.45	8.00	16.50	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	
N A P T Á R				
Február 17. péntek	Svát 24.	Gyertyagyújtás: 4.50		
Február 18. szombat	Svát 25.	Szombat kimenetele: 5.57	Újholdhirdetés, Sábbat sókálím	
Február 22. szerda	Svát 29.	Jom kippur kátán		
Február 23-24. csütörtök-péntek	Svát 30-Ádár 1.	Újhold		
Február 24. péntek	Ádár 1.	Gyertyagyújtás: 5.01		
Február 25. szombat	Ádár 2.	Szombat kimenetele: 6.07		
Március 1. csütörtök	Ádár 7.	Zájin ádár		

Hírek, események röviden

– A **Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány** köszönetet mond mindazoknak, akik a 2010. évi személyi jövedelemadó-juk 1%-át az alapítvány mint közhasznú tevékenységet folytató szervezet részére felajánlották. Az így kapott 32 267 Ft-ot a veszprémi kulturális örökség védelme alatt álló zsidótemető felépítményeinek biztosítására és a temető gondozására használtuk fel, a kuratórium döntése alapján. Együttal megköszönjük mindazoknak, akik az elmúlt években alapítványunknak adták az 1%-ot, ezzel is hozzájárulva a veszprémi zsidó közösség élete egy kis szeletének javításához. Sajnos az

új törvények alapján alapítványunk a közhasznúsági feltételeknek nem felel meg, így kérjük, hogy a jövőben az 1%-ot más, arra jogosult zsidó szervezetnek adják.

– A **Mazsihisz Szeretőkörházért Közhazsnú Alapítvány** kéri, hogy személyi jövedelemadójának 1%-áról az alapítvány javára rendelkezzen. Az alapítvány célja: a Mazsihisz Szeretőkörházban a korszerű betegellátási struktúra kialakítása, az intézmény egészségügyi, rehabilitációs, ápolási tevékenységének támogatása, továbbá a kórház mindennapos működésének – a hitéleti követelmények megtartásának – folyamatos segítése. Adószámunk: 18173503-1-42. Köszönjük a támogatását!

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10-18 óra között. Telefon: (1) 455-3333. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

Meghívó

az Élet Menete Alapítvány Holokauszt Vándorkiállításának megnyitójára

Időpont: 2012. március 5. 11.00 óra

A kiállítás megtekinthető március 5-9. között.

Helyszín: Székesfehérvár Vasútállomás

BESZÉLNÜNK KELL RÓLA!

A holokauszt megtörtént. Mi más akadályozhatja meg, hogy újra megtörténjen, ha nem az oktatás és felvilágosítás! Fontosnak érezzük, hogy a fiatal korosztály is hiteles képet kapjon a vézskorszak pusztításairól, s megismerve a tényeket, az antiszemita és rasszista érzelmeket kirekessze a szívéből.

Beszédet mond:

Óexc. Ilan Mor, Izrael Állam magyarországi nagykövete

Dr. Cser-Palkovics András, polgármester

Forgács János a holokauszt túlélők nevében emlékezik

Verő Tamás, rabbi

Novák Ilona, múzeumpedagógus

Gordon Gábor, Az Élet Menete Alapítvány elnöke

Kapcsolatfelvétel: Novák Ilona: +3630-852-8018

Email: vagonkiállítás@eletmenete.hu

Postacím: Az Élet Menete Alapítvány, Budapest 1075. Síp utca 12. • www.eletmenete.hu

JÁVOR PÁL 110 ÉVE SZÜLETETT

Sztár, aki megjárta Sopronkőhidát

Száztíz éve, 1902. január 31-én született Jávor Pál, minden idők egyik legkedveltebb magyar film-sztárja.

Jermann Pál néven látta meg a napvilágot Aradon. Anyja vasutasnak szánta, ő azonban először az Aradi Hírlapnál próbálkozott újságírással, aztán 1919-ben kiutasították magát Romániából, hogy egy dán filmgyárban próbálhasson szerencsét. Érvénytelen jegye miatt az út Budapesten véget ért, de ő elindult a hírnév felé. 1922-ben diplomázott az Országos Színészegyesület Színiiskolájában, ezután fővárosi, majd vidéki színházakban lépett fel. 1928-tól a Magyar Színházban, aztán a Vígszínházban játszott, 1935-től 1944-ig a Nemzeti Színház tagja volt.

Jávor nagy sikerrel alakította Kurkora Jancsint a János vitézben, Noszty Ferit a Mikszáth-regény színpadi változatában, ifjabb Nagy Istvánt Bródy Sándor A tanítónő című darabjában. Drámai tehetségét később Shakespeare-szerepekben és modern drámákban is kamatoztathatta, kiemelkedő alakítást nyújtott Rank doktorként Ibsen Nóra című színművében, valamint a Peer Gynt címszerepében.

Az igazán nagy sikereket a mozi hozta meg számára. 1929-ben, az utólag hangosított Csak egy kislány van a világon című némafilmben állt először kamera elé, s az ezután következő tizenöt évben ő lett a magyar filmek első számú férfitársa. Olyan alkotásokban szerepelt, mint a Hyppolit, a lakáj, a Nem élhetek muzsikaszó nélkül, a Násztól félő, a Gábor diák, a Dankó Pista vagy a Valamit visz a víz. Minden szerepében snájdig volt és elegáns, lovagias és

elragadó, nekibúsulva vagy szilajul mulatott, elbűvölve a közönséget.

Egy ausztriai forgatáson letartóztatták zsidó származású feleségét, Jávor emiatt is egyre inkább szembekerült a Nemzeti Színház jobboldali vezetésével. Soha nem titkolta, hogy megveti a hungaristákat, a zsidótörvények életbe lépése után sok állás nélküli kollégájának szerzett alkalmi munkát. Magyarország 1944. március 19-i német megszállása után előbb a színházból, majd a filmgyárból is kitiltották, október 15., a nyilas hatalomátvétel után letartóztatták. A németek Sopronkőhidára hurcolták, majd a németországi Pfarrkirchenbe került, kilenc hónapnyi megpróbáltatás után csak 1945 nyarán térhetett haza.

A Nemzeti Színházban az új vezető, Major Tamás felsőbb utasításra nem engedte színpadra, így került Jávor a Művész Színházhoz és a Magyar Színházhoz, ahol elhalmozták szerepeikkel. 1946-ban Amerikába ment, ahol Sárossy Szüle Mihály társulatával járta a magyarlakta településeket, és kisebb filmszerepeket játszott Hollywoodban. A komoly siker azonban – részben nyelvtudásának hiányossága miatt – elmaradt, s Jávor egy izraeli vendégszereplés után 1957-ben hazatért Magyarországra. A Petőfi és a Jókai Színházban, valamint a Kamara Varietében lépett fel, 1959-ben a Nemzeti Színházhoz szerződött, de elha-

talmasodó betegsége miatt szerepeket már nem kapott.

Budapesten hunyt el 1959. augusztus 14-én. A legenda szerint, ahogy a filmvásznon és életében is gyakran tette, utoljára még a kórházban muzsikus cigányokkal mulatott. Az életének utolsó hónapjairól szóló, Kék-lila nyár című színművet 2010-ben mutatták be a Szegedi Szabadtéri Játékokon, és szintén 2010-ben került a moziba a Mindszenty – Szeretlek, Faust című játékfilm, amely Mindszenty József püspök és Jávor Pál találkozását mutatja be 1944-ben a sopronkőhidai fegyházban.

(A kulturport.hu nyomán)

SPÁNN GÁBOR

Psycho

Nemrégiben egy sikeres fiatal zsidó házaspárral vacsoráztam, akik most csak látogatónak jöttek Magyarországra. Magyarok, de néhány éve úgy döntöttek, hogy az új kihívásokkal inkább az Újvilágban kívánának szembesülni. Tehették ezt már csak azért is, mert a férfit gyógyszerkutató, ami kurrens a föld minden sarkán, az asszony pedig zenét tanít, és mint tudjuk, Beethoven angolul is az. Most csak néhány rendezetlen hazai ügyet jöttek befejezni. Van egy tündéri négyéves kislányuk, aki könnyen átállt a tengerentúli gyermekmentálitásra, és már az itthoni óvodában is tanult angolul. Az asszony a vacsoránál nevetve mesélte, hogy ellentétben a riogatással, nem az ő befogadásuk ment zökkenőkkel, hanem a gyerekekkel volt thrillerbe illő kalandjuk. Lakásuktól nem messze működik egy zsidó óvoda, ahova minden nehézség nélkül felvették a gyereket. A kislány – Nicole – szerencsére beilleszkedés típus, és mint tudjuk, a gyerekek a világon mindenütt megértik egymás nyelvét, amíg fel nem nőnek. Egyik nap az óvónő kérte a mamát, menjen be egy megbeszélésre, mert problémák vannak a gyerekekkel. Az asszony elcsodálkozott, mivel a kis Nicole otthon esténként tündérmeséket mondott az óvóról, és már volt egy kis bennszülött barátja, a Jenny. A szülői megbeszélésen az óvónő kintlódva, de határozottan azzal fordult a mamához, hogy szerinte a kis Nicole-t pszichológushoz kellene vinni. Még mielőtt tiltakozhatott volna az édesanya, a szakember hozzátette: ez a kislány tele van szorongással, szadista hajlamokkal, és a korai erőszak jeleit mutatja. Miután látta az anyuka döbbsétek tekintetét, elővett egy rajzlapot a fiókjából. Mint tudja, mi a gyerekek lelkiállapotát úgy szondázzuk, hogy azt mondjuk nekik, rajzoljanak le egy bármilyen mesét. Az ön kislánya első alkalommal ezt rajzolta – és felmutatta a rajzlapot, amin egy lángokban égő csiga vonaglott. A mama elnevette magát, és rögtön megvált a magyarzattól. Önök itt, Amerikában, nem ismerik azt a magyar gyerekdalot, hogy Csiga-biga, gyere ki, ég a házad ideki. Na jó, felelte az óvónő, ezzel elővette a következő bűnjelet. Ez mi, ha nem szadizmus? – bökött a rajzlapra, ahol Nicole keze munkája látszott: egy fekete varjú, a szemé helyén tátongó lyukkal.

Jaj, ez is egyszerű – mentegetőzött a mama, és nagy nehezen lefordította a dalocskát. Csip-csip, csóka, vak varjúcska... Az óvónő elcsodálkozott, tán nem is értette, de fejszóvalva elővette a következő rajzot, melyen egy gölya volt látható, aminek egy lába volt, és az is vérzett. Anyuka már fáradtan dalolt: Gölygöly a gilice, mitől véres a lába? A pedagógus ekkor végső triumfálásként elővette azt a rajzát a gyerekek, amin egy aranyos kis tehén volt látható, de fejét: Bocsi-boci tarka, se füle, se farka... Az óvónő ekkor már feladta, és csak ennyit kérdezett: tudom, hogy önök másik világból jönnek, de a magyar gyerekeknek nincs semmi vidám daluk? Kis gondolkodás után a megszegyűnt anyuka felkiáltott: dehogyan nincs, például a Süss fel, nap, fényes nap, kertek alatt a ludaink megfagynak!

Hát, ha ez maguknál a legvidámabb gyerekdal, remélem, hogy Nicole és a többi kis magyar gyerek nem hisz a mesékben. Ugye így van, anyuka?! Egy biztos – felelte büszkesége romjait mentendő a magyar anya –, ellentétben amerikai kis barátnővel, Nicole például nem hisz a fogtündérenben...

Hacsek és Sajó

Hacsek: Üdvözlöm, Sajókám! Maga is a Dohányból jön?

Sajó: Igen. Csodálatosan szép volt a gettó felszabadításának évfordulója!

Hacsek: És milyen okosak voltak a rendezők!

Sajó: ???

Hacsek: Hat évtized után először nem üdvözölték a VIP-eseket.

Sajó: Ez miért okosság?

Hacsek: Mert az elmúlt években ahogy sorra mondták a neveket, csak 1-et tapsoltak meg, de azt nagyon! Minek ez a kirekesztés?

Sajó: És mit szól a rabbi beszédéhez?

Hacsek: Hát az valami gyönyörűség volt! Persze napjaink reklámdivata abba is betüremkedett!

Sajó: Micsoda???

Hacsek: A vörös csillagos usanka...

Sajó: Mi ebben a reklám?

Hacsek: Maga nem tudja? Heinek! A sör!

Sajó: Maga tényleg ilyen hülye? Senki nem hinné, hogy tetteteli! Különb is. A vörös csillagot mint tiltott önkényuralmi jelképet kimondani MÉG szabad!

Hacsek: Azt észrevette, hogy a prajcheszon lévő Dávid-csillagokból egy-egy ágat kikapartak?

Sajó: Ugy, mint a Lomnicit!

Hacsek: És az egyenruhás orosz katoná?

Sajó: Az nekem is feltűnt, csak nem értettem, hogy ő a felszabadítókat vagy a Wallenberget elhurcolókat képviselte!!!

Hacsek: Feltűnt, feltűnt... Maga egy ünneprontó!

Sajó: Akkor minek kérdezősködik? Na, remélem, legközelebb csak a merő véletlen hoz össze magával!

Zév

Blogéria

Gál Juli rovata

Blog 1.

Szép városunkban számos szociális alapítvány létezik. Közülük egynek célja: segíteni főként túléelőket, de vannak egyéb projektek, amikor szélesebbre tárul az ajtó, nem kérdeznak – adnak.

Kis történetem (éppen ezért) fura, számomra megmagyarázhatatlan, sőt szomorú. Viszont igaz!

Főszereplő: egy házaspár, a férj holokauszt-túlélőként idősebb kicsit később született zsidó feleségénél. Hívjuk őket Bélának és Margónak.

Béla „státuszánál” fogva gyógyszereségében, lakbér- és rezsitámogatásban, más egyben is részesült az elmúlt évek során. Megbetegedett, majd meghalt. Margó kisírt szemmel, a gyásztól, a veszteségtől megrogyva jóhiszeműen, a temetés költségeit tartalmazó papírokkal felkereste az alapítványt, ahol meglepetésként választ kapott segély helyett: Ön nem túléelő, önnek nem jár.

Ennyi. No comment.

Blog 2.

A tények: Dörner hivatalosan is átvette az Új Színház igazgatását.

A MEASZ tiltakozásul demonstrációt szervezett, majd több fórumon is elterjedt, hogy a Magyar Gárda alakzatban vonulva, valamint a Betyársereg és más szélsőjobboldali szervezetek is rendezvényekre buzdítják elvártasait.

További tények: korai volt megnyugodni azoknak, akik komolyan vették a gárdaper ítélethirdetését. Meg a miniszterelnök befért tasliját, ha...

Ugyanis kiderült, azaz kiderülhetett, hogy „A Fővárosi Bíróság jogerős végzésében kimondta: a kerületi bíróságok egyes bírái félreértelmezték a feloszlott társadalmi szervezetekkel kapcsolatos jogszabályokat”.

Tehát a jogellenes tevékenység nem abban nyilvánul ám meg, hogy a gárdisták formaruhában, vezényszavakra alakzatban vonulogattak, hanem HA ez a bűnözéssel kapcsolatban érintett etnikum által tömegesen lakott településen történik, MEGFÉLEMLÍTŐ jelleggel...

Nos, a Paulay Ede utcában láthatóan óriási rendőri készség mellett, egy laza (kihívást nem jelentő) kordonnal kettéválasztva tüntetők és ellentüntetők méretettek meg. Szó szerint. Ugyanúgy összeengedték őket, mint nem is olyan régen az Operaház előtt történt. Izzott a gyűlölet, a mocskos zsidózás, a nácizás, az óriási káosz miatt áll hallhatók a beszédek...

EZT meg lehetett volna előzni, ez MEG SEM kellett volna, hogy történjen, ERRE lehetett számítani... És mégsem. És mégis. Mégis, kinek az érdeke???

TÉVÉSZEMLE

Helló, Gisèle!

A minap a Duna televízió váratlanul egy olyan vígjátékot sugárzott, ami nagyon sok kérdésre választ adott. Például mi várja Izraelben a bevándorlókat. De erről majd később. A 2008-ban készült film francia-olasz-izraeli koprodukció. Címe Hello Goodbye, főszereplője Gérard Depardieu, de mellette Fanny Ardant sokkal rendkívülőbbet alkotott. (Azt mondja a fáma, hogy a forgatáson a valóságban is összejöttek...)

Szóval a gyönyörű, César-díjas francia színésznő a filmben Depardieu feleségét játssza. Szépen élnek Párizsban, a férj szülész-nőgyógyász, mindenük megvan. A mozi a fiuk esküvőjével kezdődik, és tulajdonképpen ezután indul a lelki bonyodalom. (Az esztétikai bonyodalom számomra azonnal elkezdődött, ugyanis Depardieu kirárhathatlanul kövér. Bud Spencer kétszer elférne benne.) A férj zsidó származású, de semennyire nem gyakorolja a vallását. A feleség már a házasságuk megkötése előtt betért, így anyóságának egyetlen szava sem lehet, mert zsinagógában esküdtek. A lelki bonyodalomra visszatérve, Gisèle azzal az ötlettel áll elő, hogy most kellene elkezdeni élni. Most kéne egy nagyot fordítani életük menetén, utazzanak el valahova. Amikor a férje felsorol kétszáz helyet, de kihagyja belőle Izraelt, Gisèle ráveszi a Nagy Utazásra. (Istenem! Hányan és hányan gondoltuk már ugyanezt! Elmenni bárhová, és hátrahagyni addigi életünket!) Megérkezve elviszi a Siratófalhoz, ahol ő figyelmezteti párját, hogy dugjon a rések közé üzenetet. Mivel vígjátékról van szó, belefér, hogy két francia csapatot nevez meg, egyikük nyeresét jelöli meg vágyálomként. Míg Gisèle-nek minden tetszik, addig élete párjának semmi. Hiába kap ajánlatot egy helyi kórháztól, hogy azonnal beléphet, nem győz kihátrálni belőle. Nagyon lassan fogja fel Gisèle egy cseppet sem titkos vágyát, hogy telepedjenek le Tel-Avivban. Még egyszer visszamennek Párizsba, ahol annak rendje és módja szerint benyújtják a kivándorlási kérelmet, összepakolnak stb. Miközben a

jiddise máme örülteknek nevezi őket! Döntésüket a család többi tagja sem nézi jó szemmel, egymás karjába ájulnak.

Igazából itt kezdődik a mozi. Ahogy a vámosok „megszívják” őket, ahogy nem érkeznek meg a bútoraik, ahogy a lépcsőn felmászunk abba a lakásba, ami teljesen üres. A férj halálra váltan néz a világba, Gisèle-ből pedig érződik a tűz. Az újrakezdés tüze. Aztán, mert még mindig a vígjátékban vagyunk, megjelennek a szomszédok, vagy 82-en, és mindegyikük kezében van valami tárgy az otthonteremtéshez.

Ám Alain hiába megy vissza a felajánlott kórházi állásért, azt már rég betöltötték. Kénytelen autósóként elhelyezkedni. Látszik rajta, hogy nehezen viseli. Pedig nézőként azért drukolok, hogy tartson ki, illeszkedjen be. Gisèle pedig pont az ellenkezője. Tudja, hogy az újrakezdés már csak ilyen. Egy új haza, egy új föld nem könnyen adja meg magát. Egyik nap két repülőjeggel érkezik haza Alain, 4 óra múlva indulunk Párizsba. Nem magyarázza, nem kérdi, kijelenti. Gisèle megmaka-csolja magát: „Maradok!” – mondja.

Aztán megint felülkeredik a vígjátéki vonal, és a megünn – maradunk – megünn – maradunk szópárbajból a MARADUNK kerül ki győztesen.

Bozsán Eta